Meridià

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 7 | Barcelona, 25 de febrer del 1938 | Preu: 50 cèntims

BIBLIOTECA P. ARÚS

LES BOMBES DE BARCELONA

Per PERE FOIX

A principis de segle, Barcelona era la novetat internacional. La nostra ciutat, arreu del món, era coneguda per la ciutat de les bombes. Joan Rull, esdevingué un personatge influent. Era fabricant i assortidor de bombes de bona marca. Mai no fallaven, i esclatessin a Gràcia o a la Boqueria, la seva metralla tenia predilecció pels infants i les dones. Les floristes de la Rambla encara porten dol per la mort tràgica de les dues germanes metrallades, mentre oferien la perfumada mercaderia conreada als afores de Barcelona. Les bombes de Rull no filaven prim. D'igual manera malferien la filla de Miquel dels Sants Oliver, que l'escombriaire, que el carreter, que el bastaix. Allò important era fer mal al carrer, desprestigiar la ciutat i donar marge a Antoni Maura i al Borbó, el darrer, per elaborar lleis repressives contra les minses llibertats de la Constitució de Cànoves.

Els terroristes, al nostre país, sempre han gaudit de gran prestigi. Rull, Bravo Portillo, Martínez Anido, Ramon Sales, estaven en condicions d'atorgar proteccions i indulgències. Eren rebuts als grans palaus i als ministeris, i consultats en casos considerats greus. La llei de Repressió contra el Terrorisme que Maura presentà a les Corts el 1908, segurament fou elaborada d'acord o, almenys, pensant en els delators, tan necessaris per a l'efectivitat de la llei nonada com la mateixa Guàrdia civil.

Els terroristes són uns professionals del crim inguaribles pel fet de considerar-se útils a la societat i classificar la seva actuació com a cosa política. No hi fa res que matin l'infant, que ni sap què vol dir la paraula política; ni la dona, que mai no ha llegit cap diari. El terrorista actua per ordre i assassina a gratcient. Li expliquen que el país necessita de la seva «valuosa» actuació, i el terrorista, per tal de poder passejar la seva ganduleria amb la cartera farcida de bitllets de banc pels cabarets i cases de dubtosa moralitat, fa com aquell que s'ho creu.

N'hi ha de dues menes, de terroristes: el reclutats en els baixos fons de la ciutat i els que porten galons i tenen criats.

Barcelona ha sofert l'acció criminal de les dues castes de terroristes: els de la bomba col·locada amb tota cura al costat d'un arbre o a la vorera d'un carrer cèntric i els que, seguint un pla ben mesurat i estudiat, les llencen per damunt les cases.

Ara, Barcelona és víctima dels terroristes amb galons i criats, que fan esclatar bombes en el mateix cor de la Barcelona dels nostres avis; enmig dels carrerons plens d'història, on nosaltres passàrem la nostra infantesa jugant amb els nois del barri. Aquells carrers i places tan nostres, tan lligats a la nostra història, mostren al vianant els secrets més íntims de les llars barcelonines enderrocades. Les llars i les parets sagrades de la Barcelona autèntica sagnant, són com una maledicció per als terroristes de l'aire. Aquests es mofen del dolor de la ciutat. Escoles, hospitals, museus, biblioteques, llibreries. Res no és respectat, res no té valor per als assassins de l'aire. Dones i infants morts, ja paguen el viatge i valen les bombes. Les unes pareixen «rojos» i els altres són «rojillos».

Els terroristes de l'aire es vanen de llurs crims. Pretenen justificar la seva acció, la seva mala acció, pretextant necessitats de guerra, objectius militars. Objectiu militar, la Plaça Nova o el carrer de la Corribia? Així ho afirma el cap immediat del terroristes de l'aire, el «ministre» Kindelan.

Com Joan Rull a principis de segle, ara Kindelan explica al que mana i paga, el perquè i com de les «accions de càstig». Groller personatge Kindelan.

«S'ha de matar, s'ha de destruir. Es la guerra. I Barcelona, com València, el dia que ho mani el «generalísimo», seran destruïdes», ha tingut la gosadia de dir a un periodista italià el flamant «ministre» de l'aire insurrecte.

Es la teoria alemanya de la guerra: matar i incendiar la reraguarda; destruir l'articulació de la guerra. Aleshores, ¿per què els avions insurrectes en lloc de volar a grans altures, no baixen per tal de poder distingir els anomenats objectius militars? Bé: això fóra demanar massa. El terrorista mai no actua donant la cara. Deixa la bomba, unes vegades protegit per les ombres de la nit o per una policia còmplice, i altres, evita el perill volant a cinc o sis mil metres d'alçària. Posar-se a l'abast dels nostres canons fóra perillós. Ells fan la guerra. Vénen a assassinar i ho volen fer impunement.

Atacar allà on hi ha resistència, no els plau gaire. Prefereixen les ciutats obertes i sense defensa, i, si pot ésser, que hi hagi moltes dones i molts infants.

• • •

La Plaça Nova ha estat mutilada per l'aviació estrangera al servei de Franco, que Kindelan es fa la ilusió de dirigir. Aquest subjecte pretén justificar el crim amb paraules dignes d'un pertorbat atacat de furor homicida.

Ni Kindelan, ni Franco, ni Mussolini no es capfiquen ni poc ni molt amb el que fa referència al valor artístic de la ciutat. Ells ignoren què són i representen els carrers que volten la Catedral. Ells ho destrueixen tot. I, sobretot, tenen cura de mutilar els indrets de més pur barcelonisme, puix que Barcelona és una ciutat odiada, talment com ho fou per als vells polítics de la monarquia, que no els plaïa la prosperitat de la nostra ciutat, els quals no reparaven en mitjans per tal de desprestigiar Barcelona. Un ràpid creixement, superior en velocitat al de Madrid, la capital centralista i absorbent de la monarquia, els atacava els nervis.

Primer era Lerroux, qui, per compte de la monarquia, promovia desordres; però el sistema emprat per Lerroux, si bé satisfeia en part les exigències dels governants de la monarquia, no era ben bé el que ells volien. Aleshores descobriren Joan Rull, més contundent, més eficaç.

Barcelona, els feia por. Una ciutat pobra i de poca població, era de més fàcil dominar. Però, en veure que de cent mil habitants que tenia Barcelona el 1880, creixia fins arribar al milió en el primer quart del segle XXè, els pertorbava el son.

Però Barcelona tenia prou potencialitat per a resistir totes les envestides, encara que sortissin del Palau d'Orient. La seva força d'atracció absorbia les viles veïnes, adaptant-les al ritme cada vegada més febrós de la gran ciutat. I es posava en pràctica el pla de reforma i urbanització elaborat el 1858, traçant carrers amplis i grans avingudes. I encara més; ultrapassava els ex-pobles, i Barcelona estenia la seva xarxa de cases i carrers cap a les muntanyes properes. Malgrat l'odi de la monarquia, Barcelona s'engrandia i es polia. Creixia muntanyes amunt i es polia dins d'ella mateixa. Tot aquest barri trossejat per l'aviació facciosa, n'és una prova, puix que a mesura que els anys passen, van prenent relleu les pedres històriques de la plaça del Rei, de la Catedral, de la Generalitat, de l'Ajuntament.

Si Barcelona destruïa la Ciutadella de Felip V, pedra damunt pedra, anava donant forma a la Catedral fins arribar a una renovació completa, convertint-se en un temple gòtic, tot servant les construccions anteriors, puix que en el seu interior es conserven joies d'un gran valor, que la Revolució ha respectat.

Barcelona sortí enrobustida dels atacs de la monarquia. I ara, els facciosos en prenen revenja. La mutilen i amenacen en destruir-la. Sortosament hi ha bones defenses i el Govern de la República té cura de la seva protecció i els designis sinistres dels insurrectes no es compliran.

Barcelona, com Madrid, com el nostre Madrid d'avui, sobreviurà la guerra i en sortirà enrobustida. La mutilació és possible, la destrucció no serà, a desgrat dels desigs dels feixistes, que en tot moment cerquen justificar les seves incursions. Després de Kindelan, la premsa a sou de Franco, com és el cas del feixista «Courrier de Genève», que reprodueix tot cofoi l'«Heraldo de Aragón», del dia 11 d'aquest mes, que comenta així el bombardeig de Barcelona:

«Tomemos el caso de Barcelona, el más dramático y el más reciente. ¿Es Barcelona una ciudad abierta y falta de objetivos militares? De ninguna manera. La capital de Barcelona está provista de fortalezas, de un puerto, de fábricas de electricidad, de numerosas fábricas de armas y municiones. Nadie que esté bien enterado podrá negarlo. Sin embargo, los nacionales no se creen con derecho a bom-

(Segueix a la pàgina segona.)

EL PLA DE LES COMEDIES, EL LLOC DE MES CONCURRENCIA DE LA RAMBLA L'ANY 1820

LA PLAÇA NOVA DE BARCELONA

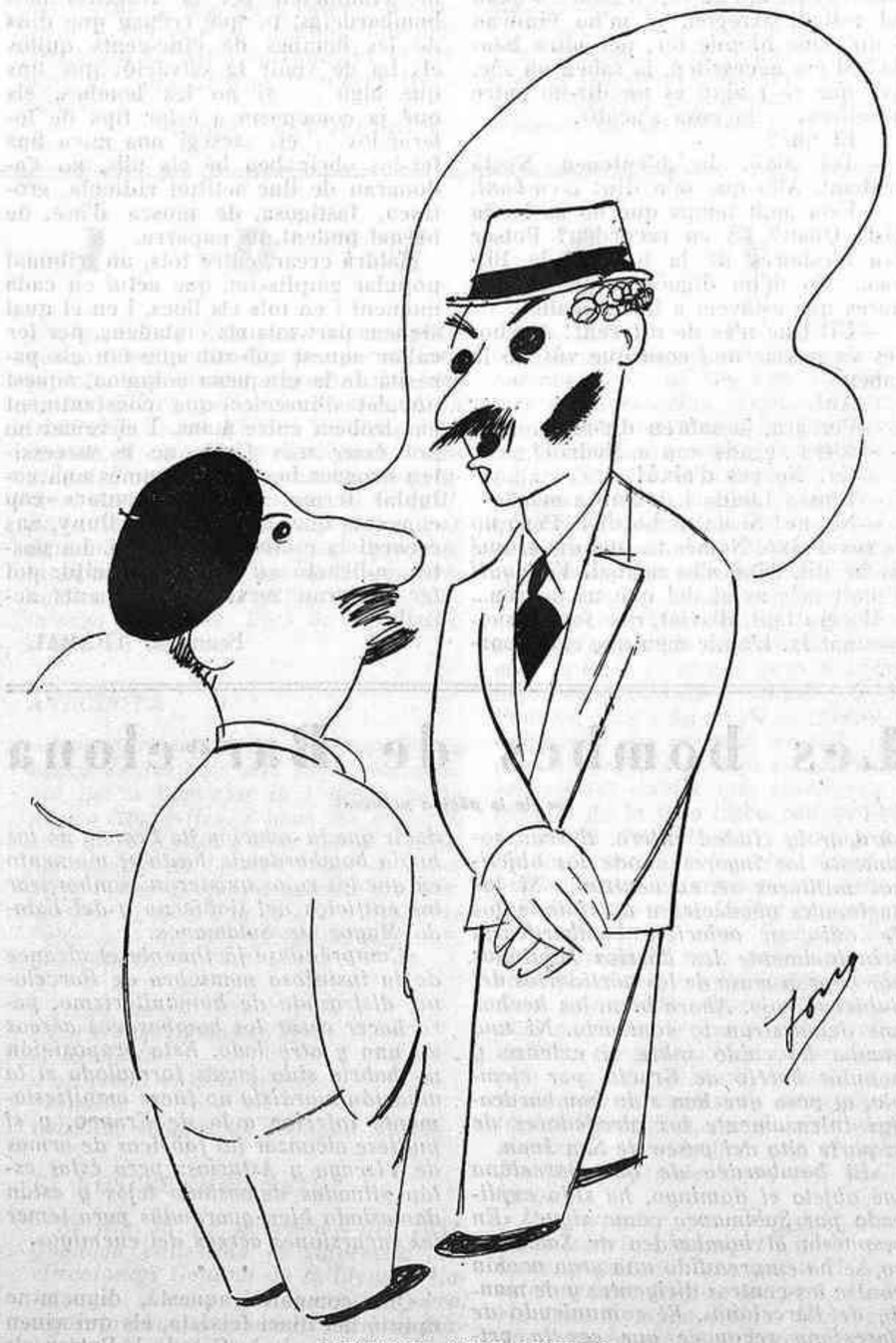

MESURES BRITANIQUES

—Ja saps: Anglaterra pensa castigar el Japó.
—Eh?
—Si el Japó continua agredint Xina, no enviarà atletes a l'Olimpíada de Toquio.
—Quina energia!

CAP DE SETMANA

EXEMPLES

El gest dels pobles hispànics redreçant-se violentament contra la invasió poderosa, és admirat i, fins i tot, recolzat platònicament per totes les democràcies i per totes les grans i petites organitzacions obreres del món. Aquesta admiració és ben explicable. En general, s'admiren aquelles fetes que hom no es veu amb cor d'acomplir.

Els catalans tenen fama d'avars i d'egoistes. I ja ho veieu! Deixant de banda l'aprofitador — aquesta bèstia insana—, els catalans avui es juguen la hisenda, i els lligams de família, i la vida mateixa, per a combatre una invasió de pobles més civilitzats que el nostre; pobles la dominació dels quals portaria, tal vegada, per a alguns un cert benestar material. Però a quin preu! Es una simple qüestió de dignitat individual i col·lectiva. Davant d'això, l'espanyol, el català, no ha dubtat mai. Ha fet allò que es diu en llenguatge popular: ha posat tota la carn al foc.

El que tira al dret, el que juga fort, deixa bocabadat al pusil·lànime, al feble, al tímid, al domèstic. Aquesta guerra, als ulls dels estrangers, ens ha tornat a aureolar d'un nimbe de llegenda cavalleresca. Ens admirem i en el fons ens envegen...

I nosaltres, en certs moments, els compadim... Mireu, ara mateix, el cas d'Austria. Un poble que tolera, amb les dents closes de ràbia i d'impotència, la invasió del nazisme. L'obrer, el catòlic, el liberal austríac, veuen com la seva pàtria és desposseïda de la sobirania i, per tant, deshonorada davant els ulls atònits de tot el món. Però no lluiten. Tenen por de perdre... Es troben desemparats... Esperen la lenta reacció col·lectiva, una hora més propícia...

Els nostres germans d'Austria, capcots i enrojolats de vergonya, mediten ara sobre el destí de llur país, i llur pensament vola vers les contrades hispàniques on els ciutadans, pacífics i pacifistes, fa prop de dos anys que s'oposen als afanys imperialistes d'aquella mateixa Alemanya de Hitler, que acaba de sollar llur terra.

Joan OLIVER

(c) Ministerio de Cultura 2006

POLITICA INTERNACIONAL

ALEMANYA NAZI

Quan el lector passi els ulls per aquesta crònica, la premsa diària li haurà donat almenys un extracte de l'esperat discurs de Hitler a l'«Opera Kroll». Sense un gran esforç d'imaginació, podem anticipar les línies generals del gran parlament: la pau resta assegurada, l'autarquia s'ha consolidat i Alemanya és més forta que mai per a... la guerra.

Poques sorpreses ens reserva l'esdevenidor. L'ofensiva totalitària nazi d'aquestes darreres setmanes és una etapa més del feixuc camí a seguir. Un cop acomplerta aquesta etapa, Alemanya restarà idènticament nazi, com era abans. Els guanys substantius no es guanyen a la superfície, ni amb canvis de generals i representants diplomàtics. El lector ens farà la gràcia de convenir amb nosaltres que l'estolidesa absoluta és una ambició excessiva àdhuc pels famosos dictadors d'Alemanya i d'Itàlia. Podran apagar la sensibilitat del poble, crear una atmosfera de terror, tornar mesells el noranta per cent dels ciutadans; però immunitzar la totalitat de la població contra el sentiment d'espontaneïtat de la vida i contra l'anhel pregon de llibertat, això no està reservat a cap déu de cap mitologia. Ni l'Espanya cavernària, ni l'Alemanya toixarruda, ni l'Itàlia frívola, no arribaran mai a un grau absolut de negació. Sempre restarà una minoria sensible i permeable, més o menys activa, més o menys eficaç, que retindrà les reserves humanes i la valor qualitativa de la raça, i que, en la balança específica, tindrà en l'adversitat un poder d'equilibri i en els moments decisius un poder transmutador formidable.

No creiem pas que sigui precisament aquesta minoria la que ha experimentat les delícies de l'eliminació a Alemanya. No es tracta aquesta vegada de la supressió dels «selectes». Ni el 30 de juny del 1934, ni el 4 de febrer del 1938, no representen pèrdues doloroses per a l'Alemanya del

L'ETERN CONTUBERNI

futur. Sobre les despulles degradades de Roehm, Heiness, Karl Ernst, Von Schleicher, Herbert von Bose, Erich Klausener, i tants d'altres — fins a 77, declarats—, el *führer* feia una absolta cruel en la sessió del 13 de juliol d'aquell any 34, dient: «Jo en aquella hora era el responsable del destí de la nació alemanya, i per tal, era el jutge suprem del poble». I fou ell, en persona, el qui va executar Roehm.

L'eliminació del 4 de febrer no ha estat tan cruenta. Té, però, tota l'amplitud d'una operació clínica de gran abast, operació que, pel que es veu, no està completada i necessita encara algun retoc. De moment, sembla que s'han assegurat els següents resultats: primer, supressió d'un grup considerable de generals i militars d'alta graduació, de la Reichswehr, que no estaven en bons termes amb el partit nacional-socialista; segon, subordinació de totes les forces armades al comanament suprem de Hitler; tercer, direcció total de la política exterior del Reich a mans de Von Ribbentrop, ex-ambaixador alemany a Londres, i quart, integració global de l'economia nacional en el pla dels quatre anys.

Els «eliminats» són, en termes generals, els reaccionaris monàrquics, fidels als principis de l'Alemanya anterior al 1914. Entre ells i els nazis hom no sap què ha d'escollir. Però si el procés totalitari s'ha d'acomplir, és preferible que desapareixin els obstacles secundaris, que, bo i donant varietat de composició al conjunt, l'enrobustien, el matitzaven i el feien més consistent i perdurable. Ara, l'estructura del tercer Reich serà més uniforme i més simple. La mentalitat nazi, sense complicacions inútils, es presentarà diàfana i pura, i sabrem tots, ells i nosaltres, de quin mal hem de morir. Potser no haurem de repetir que l'Alemanya nazi és diplomàticament i política superior a l'Itàlia de Mussolini. L'eliminació dels ambaixadors de Toquio, Roma i Viena és un indici inquietador. L'experiència ens diu que el primer, Von Dirksen, era favorable a la política de neutralitat entre el Japó i Xina, i havia pres la iniciativa de la fracassada mediació; el segon, Von Hassel, no anava d'acord amb Mussolini, ni propiciava els seus deliris i el tercer, Von Papen, seguia una política d'apaivagament del frenesí nazi per a tirar-se damunt d'Austria.

La «Gazeta Polska», òrgan acreditat dels *coronels* que dominen Polònia, resum així els darrers esdeveniments d'Alemanya: primer, el canciller Hitler i el partit nacional-socialista resten els amos absoluts de la situació; segon, les mesures preses descarten de l'exèrcit tots aquells que no han aprovat en el passat la política de Hitler i han frenat les seves fúries intervencionistes, i tercer, Alemanya abandona des d'ara tota tolerància de liberalisme econòmic.

Beck, el ministre d'Afers Estrangers de Polònia, coneix prou bé les interioritats del Reich, i afirma que totes aquestes mesures tendeixen a un mateix fi: a fer més compacta i solidària la màquina política, econòmica i militar d'Alemanya perquè rendeixi la màxima eficiència en la prova suprema. El trist resultat de la visita del canciller austríac Schusschnigg al *führer* omnipotent, és un indici clar del camí que seguiran els esdeveniments.

Val més així. No és per cega devoció determinista que nosaltres creiem que el feixisme, en les seves diferents manifestacions, no és fill del simple capricі d'uns folls més o menys genials. Negat ha d'ésser el que no pugui detectar la deu profunda d'aquests moviments de contracció humana o de reducció del potencial individual en el si de la societat organitzada. Fixeu-vos que el moviment es féu present abans que la doctrina, i que la doctrina, quan ha trobat definidors, s'ha reduït a la justificació de la preponderància de l'instint. Un refluix de consciència humanista, un eclipsi de la intel·ligència, un procés de reabsorció purament animal, si és inevitable, com sembla, com més aviat haurà fet el seu curs, millor. Per això no considerem que sigui una desgràcia lamentable la nazificació radical de l'Alemanya del 1938, car, com més ràpid sigui el procés, més fàcil és que podem veure la fi de l'Alemanya redimida, que Göethe i Bethoven somniaren.

M. SERRA I MORET

MOSQUES D'ASE AL VOLTANT DE LA CINQUENA COLUMNA

—Com va això? Tant de temps de no veure-us!

—Sí, mireu; és allò: del despatx a casa i de casa al despatx. Amb tot això de...

—Dels bombardeigs!

—No. Bé, també; però, vaja!, volia dir de la intranquil·litat general. Avui, ¿mai no diríeu quants diu que n'han agafat?

—De què, qui?

—Els de la txeca, sant cristià! Encara sou dels que badeu? Avui n'han agafat — per si no ho sabíeu — cent trenta-tres. Cent trenta-tres, i total perquè diu que duien boina.

—Els que duen boina els agafen?

—Ah! Aneu a aclarir-ho. A mi així m'ho han venut. I de bona tinta! Ara digueu si això és una raó. Però, amic, hem de fer el «tonto» i «cap a caseta», i fer com aquell que no veus res.

—Us han enredat. O ara mateix acabeu d'empescar-vos-ho. Que potser també sou dels que espereu el núvol blau que us ha de dur el Franco a la Gran Via?

—I ara! Ja sabeu que jo sóc dels que no m'embolico. Tant me fan els uns com els altres. Jo, "a casa". I quan tot estigui arreglat, ja m'ho vindran a dir. Què hi puc fer, per altra banda? Si em necessiten, ja saben on sóc. Ara que — i això és un dir-ho entre nosaltres — la cosa s'acaba.

—El què?

—Tot això. Ja m'enteneu. S'està acabant. Allò que se'n diu: *a-ca-bant*.

—Feia molt temps que no us havia vist! Quan? Us en recordeu? Potser fou aleshores de la pèrdua de Bilbao... No m'ho diguéreu també aleshores que estàvem a les acaballes?

—Ui! Que n'és de diferent! Aleshores va passar una cosa que vós no la sabeu.

—Ah!

—Per ara, ja sabreu dir-m'ho.

—Altra vegada cap a Madrid?

—Ca! No res d'això!

—Fins a Lleida i de cap a mar?

—No, no! Si no us ho diré. Però no és res d'això. Només us puc dir el que us he dit. Això s'ha acabat. *Veliaqui!* I molt més aviat del que us penseu...

Ho era tant, d'aviat, que fou aleshores mateix. L'amic meu que em reportava aquesta conversa, encara cridava d'indignació explicant-me el final del diàleg: «Mira, no sé què em va passar; però, amb tot i la meva sang freda, em va fer un sotrac el cor, i tota la sang em féu bullidera fins sobreixir-me bromera per tot arreu, i un cop de puny furiós espetegà contra les dents d'aquell imbècil, que queia sense sentits als meus peus. Molt més aviat del que deia se li acabà a ell tot sol».

Potser fóra un bon procediment per acabar amb aquesta pegadella arrapada a la cinquena columna, i que, malauradament, abunda encara entre nosaltres. Gent que no tenen pena ni glòria; que, sense ésser feixistes, potser la inèrcia de llur vida, encastada als vells puntals de la societat burgesa, els fa témer de desfer-se'n; gent que, sense voluntat per a imposar-se una vida nova, viuen de les engrunes que deixen anar prop seu els veritables enrolats a la cinquena columna, que treballa a l'ombra contra el nostre poble; gent que mai no havien estat millor i que ara enyoren d'ésser esclaus de les reverències; gent que no s'inquieten per la tragèdia dels bombardeigs, perquè creuen que dins de les bombes de cinc-cents quilos els ha de venir la salvació; que fins que algú — si no les bombes, els que ja comencem a estar tips de tolerar-los — els sacsegi una mica fins fer-los obrir ben bé els ulls, no s'adonaran de llur actitud ridícula, grotesca, fastigosa, de mosca d'ase, de bernat pudent, de paparra.

Caldrà crear, entre tots, un tribunal popular amplíssim, que actuï en cada moment i en tots els llocs, i en el qual siguem part tots els ciutadans, per fer callar aquest zub-zub que fan els paràsits de la cinquena columna, aquest nuvolet d'insectes que constantment ens trobem entre mans. I el remei no pot ésser més fàcil; no es necessiten drogues heroiques: només una voluntat ferma de no «aguantar» cap conversa que, de prop o de lluny, ens recordi la cinquena columna. La nostra aplicació en aquest principi, pot fer un gran servei als moments actuals.

Francesc TRABAL

Les bombes de Barcelona

(ve de la pàgina primera)

bardear la ciudad entera. Buscan solamente los lugares donde los objetivos militares se encuentran... Si los nacionales obedeciesen a sentimientos de odio, su aviación bombardearía principalmente los barrios habitados por la gran masa de los partidarios del Gobierno rojo. Ahora bien, los hechos nos demuestran lo contrario. Ni una bomba ha caído sobre el extenso y popular barrio de Gracia, por ejemplo, al paso que han sido bombardeados intensamente los alrededores de la parte alta del paseo de San Juan.

»El bombardeo de que Barcelona fué objeto el domingo, ha sido explicado por Salamanca como sigue: «En respuesta al bombardeo de Salamanca, se ha emprendido una gran acción contra los centros dirigentes y de mando de Barcelona». El comunicado de Barcelona reconoce que «es la primera vez que el centro de la ciudad ha sido de esta manera bombardeado». En el centro de la ciudad se elevan los edificios que abrigan los servicios del Gobierno. Lo cual quiere decir que la aviación de Franco no los había bombardeado hasta el momento en que los rojos quisieron bombardear los edificios del Gobierno y del Estado Mayor de Salamanca.

»Compréndese fácilmente el alcance de la insidiosa maniobra de Barcelona, disfrazada de humanitarismo, para hacer cesar los bombardeos aéreos de uno y otro lado. Esta proposición no habría sido jamás formulada si la aviación marxista no fuese manifiestamente inferior a la de Franco, y si pudiese alcanzar las fábricas de armas de Vizcaya y Asturias; pero éstas están situadas demasiado lejos y están demasiado bien guardadas para temer las incursiones aéreas del enemigo».

* * *

Que comentin aquesta, diguem-ne opinió del diari feixista, els qui viuen als voltants de la Catedral. Potser els italians consideren objectius militars el Palau del bisbe i la mateixa Catedral, conservats per les autoritats de la Generalitat.

Pere FOIX

EL POBLE TE EL SEU EXERCIT

La 31 Divisió de l'Exèrcit Popular Regular, composta per les Brigades Mixtes 133, 134 i 135, ha volgut presentar als ciutadans barcelonins l'obra realitzada durant mig any d'actuació, i ha obert al vestíbul dels Ferrocarrils de Catalunya una exposició, altament interessant i suggestiva, bellament organitzada, que dóna una idea completa de la tasca portada a terme fins ara. Tasca magnífica i exemplar, ben cert! L'exposició reflecteix l'ambient físic i moral de les trinxeres i la vida de l'exèrcit creat per la República per a acabar amb la traïció i els invasors.

L'exèrcit, tradicionalment, és una institució necessària per a fer front a les contingències per les quals pugui travessar un país, però que d'una manera més o menys manifesta esdevé un planter de privilegis a favor dels militars professionals, que es converteixen en una casta; llur missió de defensors de l'Estat sol utilitzar-se com a trompolí per a intervenir subrepticiament o a la llum del sol en la direcció de l'Estat. El militar professional, amb ben rares excepcions, aprofita la importància cabdal de la institució de l'exèrcit per a obtenir avantatges desmesurats i per a crear-se una supremacia en la societat. En aquestes condicions, el soldat — veritable ànima de l'exèrcit, element decisiu en el combat — passa a ésser una joguina a les mans dèspotes d'aquells militars i és tractat sense cap consideració humana i manejat com una màquina.

Es indubtable que molts països democràtics han pogut infondre un esperit sa en llurs institucions militars i han reduït al mínim els vicis tradicionals del militarisme. No es trobava en aquest cas Espanya; al contrari, el seu exèrcit era dels més corromputs entre els pitjors del món, i els soldats es veien, no ja tractats amb desconsideració, sinó maltractats. La República, malgrat els esforços intel·ligents de Manuel Azaña, no va saber destruir l'exèrcit de la monarquia per a formar-ne un de nou, per a constituir el seu exèrcit.

Veus aci per què en produir-se la sublevació del juliol del 1936 i rebel·lar-se gairebé en massa la institució militar espanyola, el poble, emportat per un sentiment passional un poc primari, es resistí a admetre la creació d'un nou exèrcit. L'exèrcit espanyol era causa de la majoria dels mals del país i havia estat sempre un dels factors principals que intervenien en l'obra d'esclavitzar el proletariat, el poble. Enmig del tragi vehement de substituir els suports societaris que s'esfondraven, de cercar un ordre de coses més just i de combatre els insurgents i el feixisme internacional mobilitzat en les terres hispàniques per a oprimir-les, no es veié que la falla era de l'organització de l'exèrcit espanyol i no de la institució per ella mateixa.

Hi havia, precisament, l'exemple perfecte de la U. R. S. S., l'Exèrcit Roig de la qual és una autèntica institució popular posada íntegrament al servei de les Repúbliques Soviètiques i del Socialisme, sense que els egoismes personals ni les intrigues classistes hi puguin tenir cabuda.

La República espanyola podia també crear un exèrcit en el qual la milícia i el poble estiguessin íntimament vinculats, fortament compenetrats. En les hores dures de guerra que vivia, entre l'afany alliberador que es respirava en totes les terres hispàniques, era aquest exèrcit el que calia.

I així es creà l'Exèrcit Popular Regular, que per la seva identificació amb els anhels del poble, va adquirir de seguida una eficiència, cada dia creixent.

L'Exèrcit Popular Regular no es preocupa tan sols de les necessitats imposades per la guerra, d'afermar el seu esperit combatiu i de portar a bon terme la causa del poble espanyol i de la llibertat.

L'Exèrcit Popular és, alhora, una escola formidable d'educació moral, cívica, política i espiritual. L'Exèrcit Popular Regular està al servei del país per a defensar-lo i fer-lo triomfar i fa comprendre a tothom l'obligació de complir amb aquest deure sagrat, ja que si avui combat per la independència del país, demà serà el més ferm guardià dels progressos aconseguits pel poble. Aquesta perfecta compenetració entre la milícia i el proletariat, aquesta fusió de sentiments podríem dir, fa que l'Exèrcit Popular es preocupi de les necessitats dels que el componen i cooperi amb activitat a les tasques civils aparentment alienes a la missió d'aquest Exèrcit.

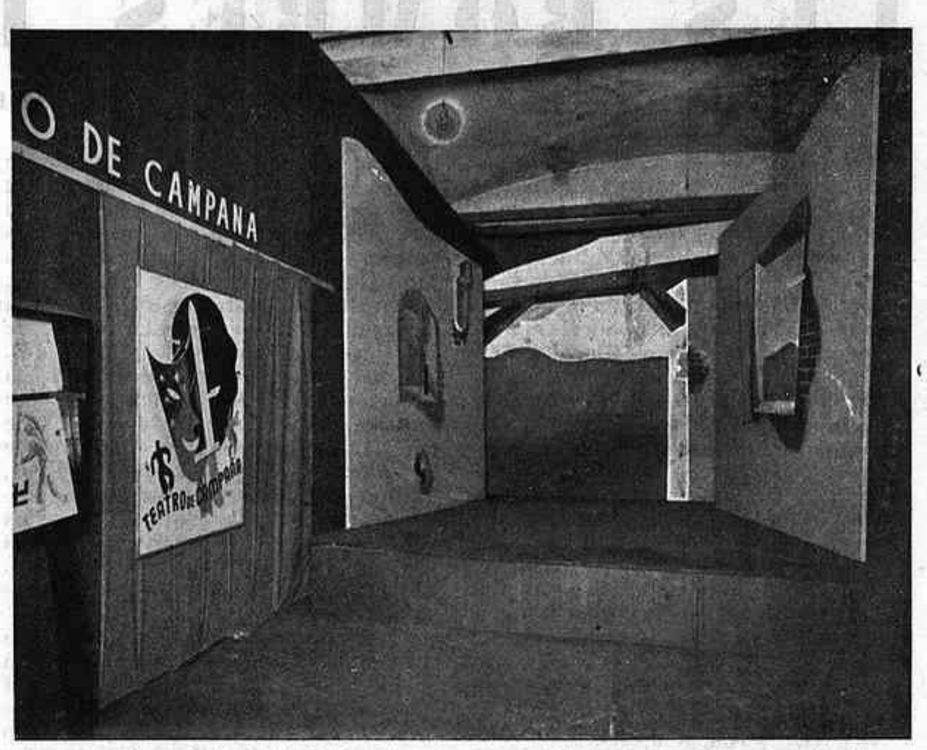

DE L'EXPOSICIO DE LA 31 DIVISIO DE L'EXERCIT POPULAR REGULAR: TEATRE DE CAMPANYA

El Comissari de Guerra és, per damunt de tot, l'ànima d'aquesta tasca immensa; el Comissari de Guerra és, en l'Exèrcit Popular Regular, l'encarnació del poble i alhora el guia dels soldats i el portantveu dels governants. La millor part de l'excel·lència i de l'eficàcia de l'Exèrcit Popular Regular, es deu a ell; la identificació amb el poble, la força d'atracció que posseeix, així com la tasca educadora que realitza, és íntegrament obra seva, i això fa que les virtuts militars de la institució guanyen extraordinàriament i que els caps i oficials trobin uns col·laboradors disciplinats que executin llurs plans i instruccions.

La 31 Divisió — una de les que millor ha treballat — ens mostra com en l'Exèrcit Popular espanyol es creen biblioteques, s'instrueix els soldats, se'ls forma un ambient agradable i reposador, se'ls dóna conferències de totes menes, se'ls forja una completa educació, s'organitzen festivals, es fomenta l'esperit artístic, es cultiva la propaganda entre l'enemic, es treu profit de tot el que pot ésser motiu de joia o que contribueixi a la plasmació d'un temperament o que tingui una eficàcia educativa. La 31 Divisió, enmig del retrunyir de les armes, ha creat, durant aquests sis mesos, 22 biblioteques, 16 llars i 37 recons, 50 escoles, etc.; ha donat 4.672 classes i ha organitzat 661 conferències i prop de 2.000 actes diversos; ha fundat un teatre de campanya; ha estès l'obra instructiva als pobles on es troba la divisió, en els quals ha creat escoles. De 308 analfabets que tenia aquesta divisió, han après de llegir i escriure en tres mesos 121 soldats; dels 274 semianalfabets amb què comptava, 201 acudeixen a l'escola. Aquesta labor formidable es completa amb la realitzada pels equips voluntaris de soldats que, en moments de calma i en el descans entre combat i combat, ajuden els camperols en llurs tasques agrícoles, donant exemple de sacrifici, de necessitat, de treball tenaç i de l'íntim lligam que ha d'existir entre el front i la reraguarda.

Aquesta obra de la 31 Divisió es suma a la que realitzen totes les divisions. Això és l'Exèrcit Popular Regular i el Comissariat de Guerra.

I és que, avui, el soldat és un home i no una màquina, no és ja una joguina dels caps i oficials sinó el seu col·laborador.

J. ROURE-TORENT

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL PANORAMA DE LA SETMANA

LA PROVOCACIO DE HITLER I LA DIMISSIO DE EDEN

Dos fets, d'excepcional importància, s'han produït simultàniament en el panorama polític d'Europa: la provocació, conscient i mesurada, de Hitler, que amenaça la pau del món, i la reacció que representa la dimissió de Mr. Eden.

El discurs del *führer*, conseqüència lògica de la política de vacillacions seguida fins ara per les potències democràtiques europees, és una agressió a la Societat de Nacions i un violent atac a les democràcies que, passives, han tolerat tota mena de vexacions d'ordre político-espiritual. El nazisme, doncs, segueix la seva trajectòria ascendent en el camí de les violacions.

Aquest discurs, pronunciat després de l'ocupació passiva d'Austria, ve a ésser una confirmació de les afirmacions que Hitler feia temps enrera i que, segons les seves pròpies paraules, significaven un afermament de la pau.

Es natural que en les condicions de tolerància exterior en què s'ha mogut el dictador alemany, aquest procuri portar a la pràctica allò que, en un to d'arrogància espectacular, promet en els seus discursos. En el d'ara, que té tot el to d'una provocació prèviament consentida, no solament es col·loca Alemanya en el dret de violació de tots els pactes establerts o que s'estableixin, sinó que es posa el nazisme en stiuació d'evident preferència, en matèria de domini col·lectiu. I això ha estat possible, gràcies a la política nefasta de la «no intervenció», concebuda i projectada per Anglaterra i França, països que, després del fracàs d'aquest sistema de concessió als Estats totalitaris, s'han entestat a mantenir.

En aquestes condicions, la situació ha esdevingut preferent per a Itàlia i Alemanya, mentre les democràcies europees es col·locaven en una situació servil que era aprofitada per Hitler i Mussolini, per a portar Europa a la desesperada situació d'avui, en que ja no és possible la reacció més que en la forma clara i contundent, manifestada per Mr. Eden en el seu discurs de justificació — de justificació personal — pronunciat a la Cambra dels Comuns.

Els conservadors anglesos recapten per a ells tota la responsabilitat del que pugui esdevenir a Europa després de la provocació llançada al món pel dictador alemany. Mr. Eden, representa la reacció oportuna contra un estat de coses que encara podria aturar-se. Chamberlain, al contrari, es deixa emportar per un afany personalista que podria ésser greu — que ho serà si no es produeix la crisi immediata del Govern britànic—, en el cas que les democràcies es deixessin portar per la mateixa orbesa: ens referim, és clar, a les relacions anglo-italianes, que vénen a ésser una nova modalitat de la política de «no intervenció» que Mr. Eden ha pogut declarar fracassada, per pròpia experiència.

Chamberlain creu haver obtingut un èxit personal amb l'acceptació, per part d'Itàlia, de la retirada (?) de «voluntaris». Mr. Eden sap, a bastament, que aquesta retirada serà simbòlica fins a tal extrem, que no significarà més que una nova pèrdua de temps per a les democràcies. Itàlia — o més concretament, Mussolini — no ha complert, fins ara, cap dels pactes, ni ha estat fidel a cap dels convenis. ¿Per què suposar que ha d'ésser respectuós, en aquesta ocasió, amb allò que després de llargues deliberacions dilatòries, pugui acordar-se?

Hitler assenyala clarament la trajectòria a seguir per Itàlia i Alemanya. Taxativament declara que les dues dictadures s'oposaran al triomf dels republicans espanyols. ¿Es que això no significa res per a Chamberlain? ¿O és que creu que la pau d'Europa s'assegura sacrificant Espanya, com abans es sacrificà Abissínia i com, suara, s'ha sacrificat Austria?

Davant l'amenaça concreta de Hitler — feta en nom de Mussolini i amb el consentiment tàcit de qui podia evitar els perills de tanta i tan greu vacil·lació — Anglaterra reacciona en la persona de Mr. Eden; però Chamberlain, que dóna més importància a un èxit personal que a la pau d'Europa, seriosament amenaçada, intenta seguir pel mateix camí nefast que s'ha seguit fins ara. Hem de creure, però, que el poble britànic s'imposarà i que, en publicar-se aquest comentari, la crisi s'haurà produït a Anglaterra, o estarà en vies de produir-se, la qual cosa significarà, concretament, la reacció definitiva de les democràcies que assenyalàvem en el nostre anterior comentari.

Per als Estats totalitaris, treballar per la pau és seguir la seva trajectòria de conquesta, tolerada per les democràcies. Per a les democràcies, treballar per la pau ha d'ésser, forçosament, evitar que les provocacions dels dictadors feixistes ultrapassin els límits de llurs pròpies fronteres territorials.

Manuel VALLDEPERES

L'EXERCIT ROIG JA TE VINT ANYS!

Fa vint anys, en plena lluita reivindicadora del proletariat — era el 23 de febrer del 1918 — la U. R. S. S. creà el poderós Exèrcit Roig, que avui constitueix, com ha declarat recentment Stalin, la primera força armada de la revolució mundial.

Com al nostre país, el proletariat rus hagué de lluitar contra la barbàrie tzarista de manera improvisada. Foren unes milícies ardides i de profund contingut ideològic, les que hagueren de plantar cara als bàrbars, fins que el 23 de febrer aparegué una

VOROCHILOV, COMISSARI DEL POBLE A DEFENSA, MARISCAL DE LA UNIO SOVIETICA

disposició, en la qual es deia: «la conquesta del Poder pels treballadors i les classes oprimides, havia fet necessària la creació d'un nou Exèrcit que fos suport del Poder dels Soviets i fonament de l'armament general del poble...»

Com el nostre Exèrcit Popular, l'Exèrcit Roig, hagué de crear-se en plena lluita i enfortir-se en la duresa de la batalla, per tal de convertir-se, després de la victòria alliberadora de la pàtria del proletariat, en l'Exèrcit defensor de la pau de les masses obreres

UN BON TIRADOR DE L'EXERCIT ROIG

del món. El servei militar general — declara l'article 132 de la Constitució soviètica — és una Llei. El servei militar a l'Exèrcit Roig Obrer i Camperol, és un deure d'honor per als ciutadans de la U. R. S. S. I l'article 133 diu: «La defensa de la Pàtria és el deure sagrat de tots els ciutadans de la U. R. S. S.»

L'Exèrcit Roig Obrer i Camperol és el cos defensiu de la pàtria del proletariat i de les seves conquestes, alhora que la més poderosa força armada al servei de la revolució mundial.

De la condició defensiva d'aquesta poderosa força de xoc proletària, en dóna fe la declaració dels seus integrants. «Jo, fill del poble treballador, ciutadà de la U. R. S. S. — declara el nou soldat—, prenc el nom de soldat de l'Exèrcit Obrer i Camperol. Davant les classes treballadores de la U.R.S.S. i de tot el món, em comprometo solemnement, a portar aquest nom amb honor, a aprendre l'ofici de la guerra; em comprometo a observar estricta i incansablement la disciplina revolucionària, i a complir, sense objecció, totes les ordres dels oficials nomenats pel Poder del Govern dels Obrers i els Camperols; em comprometo a no cometre cap acció, i a impedir el menor gest que disminueixi la dignitat d'un ciutadà de la U. R. S. S., i a dirigir tots els meus actes i pensaments al gran fi de l'alliberament dels treballadors; em comprometo a aixecar-me a la primera crida del Govern dels Obrers i Camperols, en defensa de la U. R. S. S. contra tots els perills i contra els atacs de tots els enemics, i a no escatimar ni les meves forces, ni la meva vida en la lluita per la U. R. S. S. i per la causa del socialisme i de la fraternitat dels pobles. Si traeixo aquest solemne jurament, que sigui objecte del menyspreu general i que el puny fort de la llei revolucionària em castigui!»

Aquesta declaració taxativa dels soldats de l'Exèrcit Roig, és l'afirmació concreta de la seva condició defensiva i del seu profund internacionalisme. Quan Stalin declara que l'Exèrcit Roig és l'Exèrcit del proletariat i de les masses populars del món, afirma la seva condició popular i el seu desig incontrovertible d'unitat proletària davant la renaixença de la nova civilització. El feixisme, que amenaça les masses proletàries del món amb la seva urpa criminal, veu com s'alça davant seu el mur invencible de l'Exèrcit del proletariat, aquest poderós Exèrcit Roig de la pàtria del proletariat, que ara, en aquest 23 de febrer del 1938, ha fet vint anys.

SAGETA

LA SISENA COLUMNA

Els centres de conspiració de la sisena columna ho són tots els restaurants, cafès i bars de luxe. Encara hi ha cabarets, i ells també serveixen de centres de reunió d'aquesta fauna — per bé que poc o gens sospitosa— tan nefasta com els mateixos feixistes.

Els llocs esmentats són veritables mercats i en ells s'hi fan negocis tan o més bruts que els de llotja. Es als restaurants, cafès, bars i cabarets de luxe on hom condemna el poble a la tortura de la fam. En ells hom hi veu tipus que mai no han bufat cullera — almenys mai no l'havien bufat abans del 19 de juliol — com fan transaccions que fan enrogir de vergonya i d'ira; car és impossible de capir que, mentre el nostre Exèrcit Popular es trenca el cap i es parteix l'ànima defensant les llibertats ibèriques, hi pugui haver individus que juguin tan brut i tan impunement.

Les meves possibilitats econòmiques m'obliguen a menjar als bars de relativa modèstia. De tant en tant, però, em permeto el luxe de fer alguna francesilla i revento trenta o quaranta pessetes en un dinar.. Faig de periodista i m'agrada d'anar avui a un restaurant, demà a un altre, per tal d'observar el que fan els «macareaux» de l'Espanya tràgica. Ja comprendrà el lector amic que per a desprendre's de trenta o quaranta pessetes en un dinar, cal que hom s'adreci a un restaurant dels de *postín*, els únics que tenen de tot i força — que per això ho fan pagar — i als quals acudeixen les rosses d'argent... i els qui trafiquen amb la salut de la reraguarda.

Fa uns dies vaig anar a dinar a un restaurant del carrer de les Corts Catalanes. Un dels més luxosos. Jo sempre cerco els recons, i aquell dia em vaig entaforar en un angle, des d'on els meus sentits auditius dominaven dues taules, per cert, ben animades. La meva atenció, però, es fixà en la que, al meu entendre, hom parlava de negocis.

Jo afectava una indiferència freda com la d'una estàtua de pedra; però era tanta la meva atenció en el que els veïns parlaven, que puc assegurar que no m'escapà ni una sola paraula de les parlades.

—Mireu: vós feu el que més us convingui — deia un dels veïns—. Es la darrera paraula.

—Però, home, ¿que no ho compreneu vós mateix que és massa, aquesta retallada d'onze mil pessetes? — li responia un segon—. Vós no us feu càrrec que per a aconseguir aquestes deu tones de queviures, he tingut de viatjar de la ceca a la meca, untar rodes, i demés...

—Ja us he dit el què, jo — replicà el primer.

—¡Una mica de consciència, home, una mica de consciència! Ja ho veieu vós mateix que això seria un abús.

—Doncs, ¿què us diré, jo? Si considereu que és un abús, quedeu-vos amb el gènere, i tan amics com abans!

Hi hagué una pausa. El que es considerava víctima amb la pèrdua de les onze mil pessetes, canvià una mirada d'intel·ligència amb l'altre individu que acompanyava els dos interlocutors, i tot fent una ganyota, com si li treiessin un ull, exclamà:

—Consti que hem fet el més pobre dels negocis.

—¡Aneu, home, aneu! No som tan pagesos, tampoc.

—Us juro...

—Res; no jureu. Si em dieu que d'entre molts milers de pessetes en deixareu de cobrar onze mil, que ja les tenieu gorja avall, us creuré. Ah!, però no em vingueu, ara, amb el conte que hi perdeu diners.

Es coivingueren les formes de lliurament del gènere i del seu pagament, i el que representava el comprador encaixà amb els dos companys de taula i se n'anà.

—Ets massa tou, noi! — digué el que sempre havia restat callat—. Jo no hauria afluixat tan de pressa. Onze mil pessetes d'una sola vegada!...

—Doncs, ¿què volies? — contestà l'altre — que *arméssim el gori?*

—Res de *goris*: que no afluixessis tan aviat. Sempre hi érem a temps...

—A mi no em vinguis amb sermons, ¿ho sents? Quan es presenti un altre cas com aquest, ja t'hi entendràs tu, i veurem el que fas.

Hi hagué un breu silenci, fins que el que semblava el cap de colla recomençà el discurs amb to malhumorat.

—Com si jo no sapigués el que faig... Tu et penses que a la gent hom la pot enganyar sempre, i ja veus com aquesta vegada l'hem errat; i què, noi? Hem perdut onze mil pessetes, però amb aquesta partida de gènere, encara n'hi guanyem nou mil.

Jo no sé com vaig poder contenir-me, car ja tenia a flor de llavis frases que haurien fet saltar els dos bandits. Vaig a estar a punt de cridar:

—Doncs jo, ara, us clavaria nou mil anys de treballs forçats, perquè nou mil bales al cap serien massa poc pel càstic que us mereixeu.

Hauria armat un escàndol, i vaig preferir callar i anar-me'n a respirar aires més purs. Al cap i a la fi, és el que fan els qui tenen l'obligació de sanejar aquests centres de reunió de la sisena columna; i no era jo l'obligat a fer una quixotada, perquè, amics, sembla que els espanyols hàgim retornat a l'edat mitjana, a aquells temps en què els gripaus duien sabre i una granota enllaçada al braç.

Rieu-vos-en dels temps de Lluís XVè. A cada deu metres ensopegueu amb una parella amorosa que us fa exclamar: — I això és guerra?...

De qualsevulla manera, un home sensible no pot menys que reflexionar a l'entorn de la gran tragèdia del poble espanyol, d'aquesta gran tragèdia forjada pels enemics de dintre i de fora de la zona lleial, i cau sempre a pensar que, mentre molts dissortats han de plorar d'haver-se comportat com revolucionaris, potser massa com revolucionaris de pa de pessic, és intolerable que no hi hagi ningú que posi els peus a rotllo a la sisena columna, a aquestes legions de lladres — legals, pel que hom veu — que escanyen de fam els familiars de les plèiades jovenívoles que es baten als fronts de guerra defensant la República, i la llibertat, i la dignitat del poble espanyol.

Esborronat de veure com la gent ha de viure de miracle — em refereixo a la gent que li cal viure d'un jornal honradament guanyat — em vénen ganes d'anar a la Plaça de Catalunya i, des de dalt d'un banc, cridar:

—Ciutadans! Voleu acabar amb la sisena columna, amb aquesta gent de tan mala nissaga com els Franco i el cardenal Segura? Voleu liquidar aquesta situació de vergonya i d'escarni, per la qual sou corsecats per la fam a què us condemnen la nova casta de jueus i els mancats d'energia per a destruir-los com cal?... Doncs, això s'acaba així i així.

Perquè, senyors, la guerra hem de guanyar-la el poble; i la guerra sols pot guanyar-se d'una manera: «donant tot el que es mereixen els qui han de guanyar-la».

J. PEIRO

M E R I D I A N S

ELS SETANTA ANYS DE POMPEU FABRA

Els qui diumenge tingueren la ventura d'obrir el nostre diccionari, trobaren cada paraula encesa com una lluerna. Silenciosament i, caldria dir-ho?, ordenadament, celebraven l'escaiença dels setanta anys del mestre Pompeu Fabra.

Llegim el diccionari — que és com seguir de llarg a llarg la seva vida — i ens trobem amb un idioma tan pur, tan perfecte, que ja és, per ell sol, a mig camí de la poesia.

Vida exemplar la de Pompeu Fabra! Dels temps heroics de «L'Avenç» fins al de les «Converses filològiques», des de la primera gramàtica que escrivi als disset anys fins a la seva obra magna el «Diccionari General de la Llengua Catalana», trobem el seu esforç tenaç, de cada dia, resolt amb una elegància sistemàtica.

A tots ens ha pervingut en herència aquest seu amor a la nostra llengua i, ara, d'haver-la estimada tant ell, en la seva obra, l'estimem més nosaltres.

La nostra autèntica renaixença s'inicia per obra i gràcia de Pompeu Fabra. Tots hem enyorat — i quantes vegades ens n'hem dolgut — que Verdaguer, Guimerà, Maragall, no hagin pogut assistir a aquest miracle de la llengua que ha realitzat el nostre gran filòleg. Ell ens ha tret de la decadència i ens ha posat a les mans una matèria prou apta per a totes les temptatives. ¿Qui, sense ell, podria imaginar Carner o Guerau de Liost en els seus màgics jocs verbals, en aquells malabarismes impecables de les Sàtires o en aquelles filigranes de la nostració del Pickwick?

Caldria divulgar-la, la vida del mestre Pompeu Fabra. Domènec Guansé va escriure una succinta i càlida biografia per als «Quaderns blaus», però massa breu i episòdica per a conèixer bé tota la pacient i tossuda labor del nostre filòleg per antonomàsia. A la Institució de les Lletres Catalanes, tal vegada, li escauria la divulgació d'una vida i d'una obra tan extraordinàriament exemplars. O, encara, al C. de P. de la Generalitat. I el que caldria, per damunt de tot, és distribuir profusament edicions populars de la seva gramàtica. Heus ací el millor homenatge: la seva gramàtica: lliçó de lliçons per a tots els catalans.

ANECDOTA

No caldrà repetir-ho: Pompeu Fabra hagué de sostenir una lluita sensacional per a bandejar la I grega *de la nostra lingüística. I heus ací que ara, com si furtéssim a Pere Quart, totjust un esqueix de la seva traça a «decapitar», hem tingut la gosadia de convertir el que ara ja és per a nosaltres l'anècdota de la* i grega *en una subdecapitació:*

I grega, mite
i corn d'aferrissada cabra,
et decapita
d'un fràgil cop de sabre
l'erudita
voluntat elegant de Pompeu Fabra.

EL NOSTRE HOMENATGE

El dia 30 de novembre del 1932, quedava enllestida la impressió del «Diccionari General de la Llengua Catalana», a cura de Pompeu Fabra. Aquesta obra que, segons escrivia textualment el mestre en el seu pròleg, podia «realment ésser considerada com el canemàs *del futur Diccionari de l'Institut», ha estat, és i creiem que serà per a molt de temps, l'arma essencial i bàsica per als escriptors catalans. D'ençà de la seva aparició — i tot s'ha esdevingut gairebé sense adonar-nos-en — no tan sols els escriptors s'han empeltat elegàncies d'estil, sinó que la civilització del nostre idioma, comença a envair el llenguatge popular. Després dels ibers i els celtes, els grecs i els romans. Després d'aquell llenguatge bàrbar que ens encongeix quan llegim les obres, només de vint-i-cinc anys enrera, aquest idioma d'ara: pulcre, cenyit, que meravella i enorgulleix. Hem deixat les cavernes per a viure a ple confort en contacte amb la llum i l'aire. I com si aquesta labor de depuració i fixació fos poca, Pompeu Fabra ha escrit la «Gramàtica Catalana», ha orientat durant molts anys els nostres filòlegs en embrió, ha esvanit els dubtes que suscitaven les normes de la seva tasca pedagògica, i ho ha fet d'una manera clara, a base de Converses inablidables, sense ampullositats ni enfarfegaments d'erudit.*

Potser cap altre filòleg al món, podria envanir-se com Pompeu Fabra d'ésser dins la seva pàtria un home científic d'una popularitat tan estimada i respectada alhora. Alguna anècdota no massa recent podrà fer-vos-en dubtar; però nosaltres estem convençuts que un plebiscit honest, sagrat, sense interferències de demagogs estúpids i xerraires, ens donaria el grau sincer de popularitat que el mestre Pompeu Fabra ha conquerit a Catalunya.

Un escriptor, per desgràcia absent, en presència i en esperit de la nostra terra, pogué escriure que si li hagués estat permès triar-se un pare, ell hauria triat Pompeu Fabra. Heus ací el que han de sentir, a hores d'ara, tots els escriptors de llengua catalana, el que jo sento — en tant que escriptor — a l'hora de testimoniar-li públicament el meu homenatge.

Xavier BENGUEREL

L'acte del Front Popular al Teatre Olímpia

El 16 d'aquest mes s'escaigué el segon aniversari de les eleccions que ens retornaren la República. La vergonya del «bienni negre», durant el qual la ciutadania va ésser trepitjada, la llibertat anul·lada i el règim republicà escarnit, va ésser fulminantment foragitada pel poble en les eleccions del 16 de febrer del 1936, en les quals el Front Popular obtingué arreu un triomf esclatant, que les dretes no pairen.

Diumenge, a l'Olimpia, es commemorà l'esdeveniment. Hi prengueren part tots els partits que, conjuntament, obtingueren la victòria, que són els que avui formen els Governs de Catalunya i de la República: Partit Socialista Unificat de Catalunya, Esquerra Republicana de Catalunya, Unió de Rabassaires i Acció Catalana Republicana, a Catalunya, i Partido Comunista de España, Partido Socialista Obrero Español, Izquierda Republicana y Unión Republicana, a Espanya. L'acte del Front Popular, que fou presidit per Lluís Companys, el President de Catalunya, és un nou puntal de la unitat antifeixista.

(c) Ministerio de Cultura 2006

EMILI GODES. CAP DE MOSCA

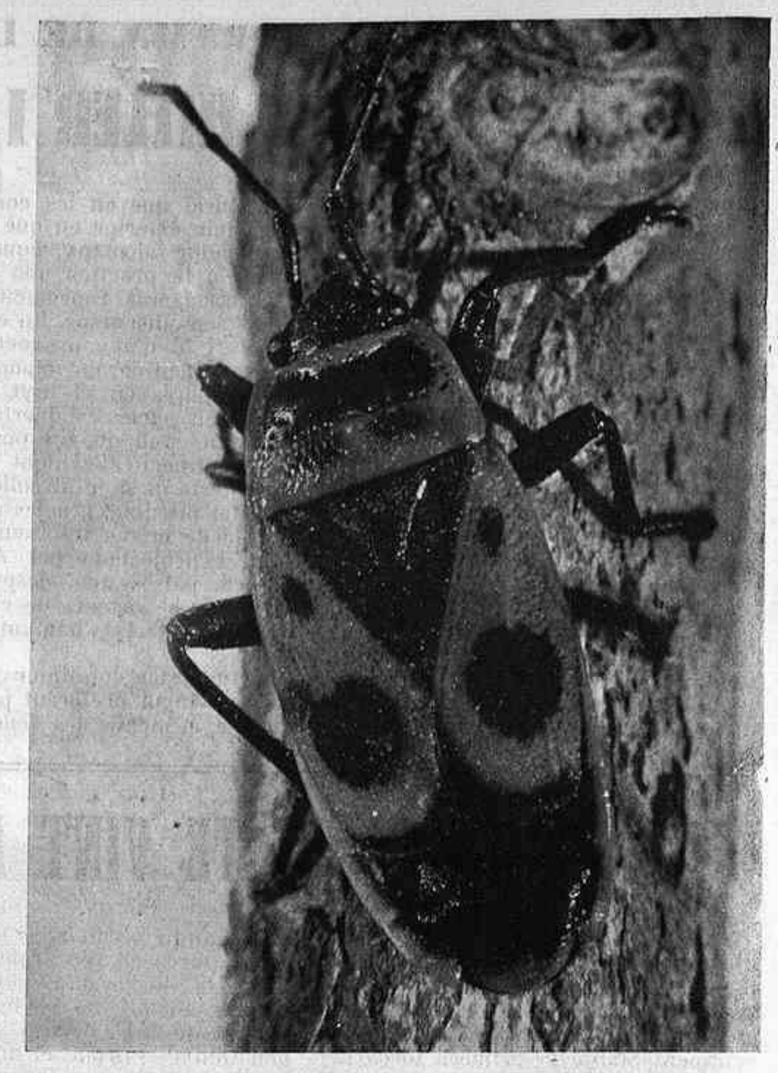

EMILI GODES. MARIETA

EMILI GODES

Avui, ja es pot afirmar — i ho constatem amb satisfacció — que l'era de la fotografia dita «artística» i de la fotografia dita «d'avantguarda» és definitivament closa.

Es sense gota d'enyorança que recordem l'època en la qual la fotografia, que encara no havia sabut alleugerir-se del llast de les preocupacions pictòriques, portava al damunt la feixuga càrrega de gran nombre d'influències, alienes a les seves qualitats especifiques, que la desnaturalitzaven. Aquella època, la gran moda de la fotografia dita «artística» — gènere híbrid que usava i abusava dels *flous*, i de les vaporositats, del clarobscur a la Rembrandt, que complicava les llums — cuinava, deformava la realitat, en componia els elements, que ens oferia una realitat camuflada; aquella època, aquella gran moda, ja han passat afortunadament a la història.

Com hi ha passat la fotografia dita «d'avantguarda», podrida de literatura, que feia bavejar de gust els snobs, xops i iluminats de badoqueria, amb les seves cases tortes, els seus angles *atrevits* de dalt a baix i de baix a dalt, amb les seves *sublims* deformacions expressives...

Avui, la fotografia, alliçonada pel reportatge i pel cinema, torna a ésser allò que era al començament: una *sorpresa tota nua*, segons frase feliç d'un crític. Avui, la fotografia, alliberada, a la fi, de la careta que dissimulava la seva propietat principal — la veritat—, ha comprès que és, ni més ni menys, imatge — per tant, coneixença del món—, i es presenta pura i sana, document directe i espontani, que trasllada els elements naturals al paper amb un gruix de realitat obsessionant.

Copiar exactament la realitat: aquest és el rol de la fotografia. I per tal de complir aquesta funció, el fotògraf ha de foragitar tots els artificis que entrebanquin aquesta matemàtica transcripció. Ha d'eliminar la seva personalitat. Ha d'apartar-se prudentment i cedir pas lliure a la màquina, a l'objectiu. Només ha de triar els elements que aquest objectiu sigui capaç de recollir amb complaença. Ha de cercar elements fotogènics. Només cal exigir al fotògraf que tingui la intuïció de la fotogènia. L'objectiu ja s'encarregarà de la resta.

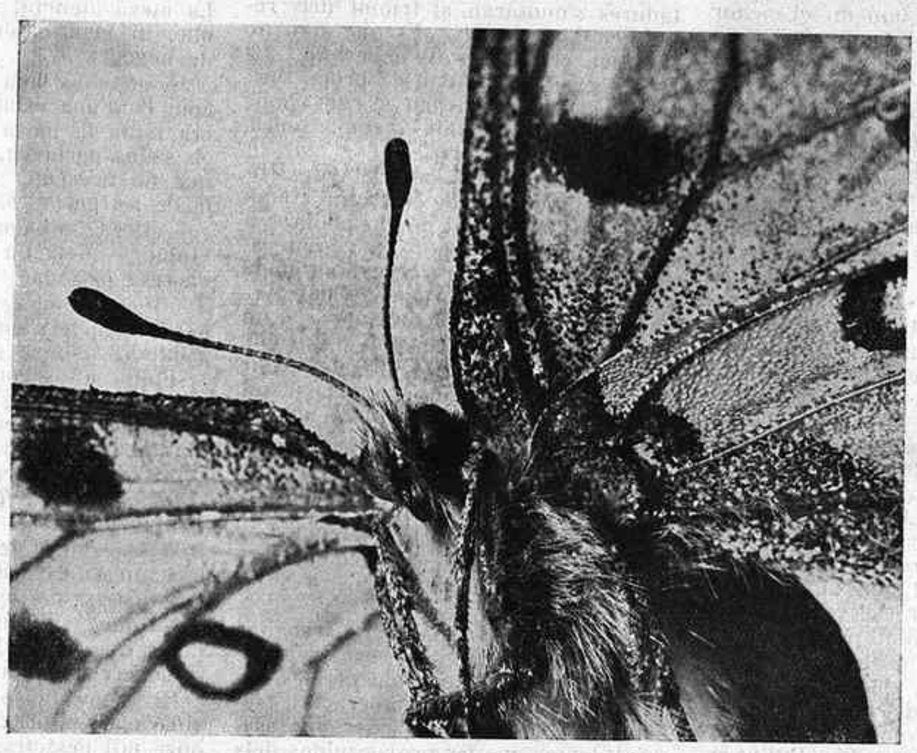

EMILI GODES. PAPALLONA

Tot el que precedeix pot aplicar-se a Emili Godes. Les obres d'aquest fotògraf, en efecte, en són tant, de realistes, que ens ofereixen de la realitat allò que no es pot copsar de cap manera a simple vista, allò que els nostres ulls no poden veure. Ens ofereixen els matisos més infinitesimals de les coses. *Sorpresa tota nua*, doncs. Perquè, una vegada executades, aquestes obres sorprenen l'autor i sorprenen l'espectador, que descobreixen en la realitat tot un món de subtileses imprevistes.

Les coses gairebé imperceptibles adquireixen en les fotos de Godes un monumentalisme impressionant. Es que, amb el sol joc de les llums, Godes sublima els volums de l'objecte més insignificant. I així, les seves obres tenen una plasticitat colpidora, un relleu escultòric obsessionant, i una precisió tan implacable que es devenen inquietants, com ho és sempre el quotidià quan el microscopi l'augmenta fins a donar-li un detallisme torbador.

Aquestes obres, verges de recerques i d'intencions preestablertes, simples i directes, amputades totalment de retocs i trucs de laboratori — obres impersonals, gosariem dir—, expressen, no obstant, més enllà de les aparences, la personalitat, el gust, la sensibilitat de llur autor. Expressen la seva *intuïció de la fotogènia*, que — com hem dit — és l'única qualitat que es pot exigir al fotògraf. I Godes posseeix aquesta intuïció en un grau tan eminent, que ens autoritza a afirmar que és el millor fotògraf dels que nosaltres coneixem d'aquí i també un dels millors dels que coneixem de l'estranger.

Sebastià GASCH

Emili Godes i Hurtado, nat a Barcelona l'any 1895, entrà en les Arts Fotogràfiques als 14 anys, treballant en l'antiga casa Riba, sota el mestratge de Jaume Ribera. Set anys després, es feia càrrec del Laboratori de la casa Cuyàs, davant del qual estigué tretze anys.

A partir de l'any 1928, s'independitzà, dedicant-se a la fotografia industrial i a la artística. S'ha distingit com un expert operador.

Ha pres part en gran nombre d'Exposicions de fotografia, nacionals i estrangeres, en les quals ha obtingut les distincions següents:

1923. *Primer Premi de la casa Erneman. (Dresden.)*

1924. *Primer Premi de la Exposición de Bellas Artes. (Còrdova.)*

1925. *Primer Premi del Ateneo Obrero de Gijon.*

1926. *Segon espanyol en el Concurs Internacional Agfa. (Berlin.)*

Ha collaborat en diverses publicacions i revistes.

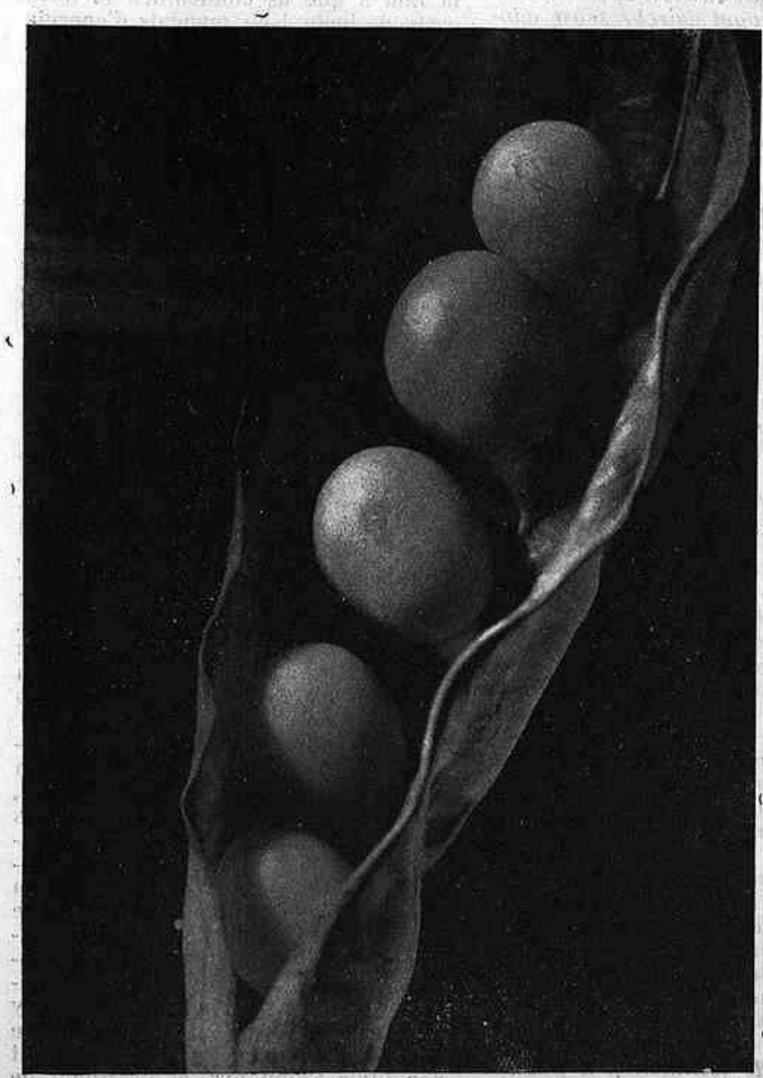

EMILI GODES. PESOL

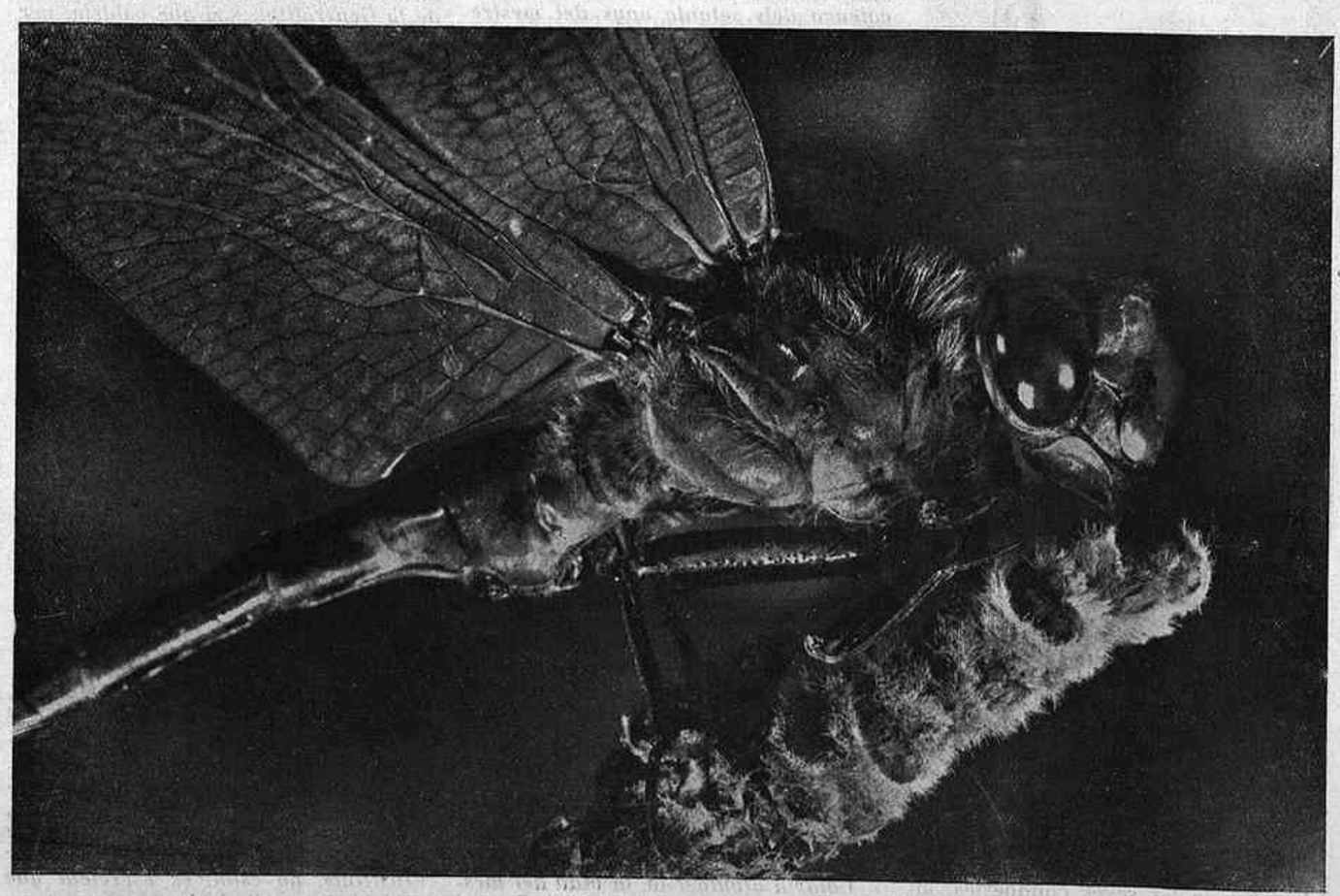

EMILI GODES. ESPIADIMONIS

(c) Ministerio de Cultura 2006

ROMANI

Corria l'aire d'abril i encomanava a les fulles una frisança de vida nova. Feia ondular les mars de blat, verdoses; es perfumava en els jardins, i deixondí la vileta. I refrescà tots els cors. Fugien les paraules alegres per les finestres i volaven cap el cel brillant.

L'aire xiulà dins la barraca del ferrer, plantada en mig d'un clap d'herba, fora de la vila. El ferrer empaità la son, i el seu mall ressonà com un toc de festa.

Romani encara dormia dins el seu estable, vora la barraca del ferrer, i, com cada matí, els cops de mall el deixondiren.

S'aixecà tot ensonyat, damunt el seu jaç de palla, i amb la cua anava esquivant els brins que a banda i banda del cos pelut se li agafaven.

Mentrestant, la son li acabà de fugir, i va fer uns quants trots al volt de l'estable. Repicaven les seves ferradures, i a cada repic, saltava un raig de foc de les lloses negres.

Quan ja en tingué prou de l'alegre trotar, espolsà les llargues orelles, i flairà a l'entorn.

Per la finestra venia una alenada de roses. Un espiadimonis entrà a fer un vol fosforescent dins la negror de l'estable. I fugi cap el sol, amb les seves ales transparents.

Aleshores Romani va sentir-se inundat de melangia. Les orelles li queien davant els ulls enaiguats. Es mirà tristament les seves potes, i el pèl gris que li penjava pels costats fins a la panxeta blanca. Provà una garrofa, i va trobar-la amargant. I llavors començà a pensar com és dissortada la vida del pobre ruquet de ferrer. I encara més quan el ferrerot és tan roi, que tota la setmana us fa arrossegar el carret ple de ferros, i quan ve el diumenge, en lloc de dar-vos la llibertat de córrer pels camps i pasturar l'herba fresca, omple el carro més gros amb tota la seva família, i amb bon acompanyament de cassoles i de viandes, us la fa traginar tot el sant dia per les carreteres polsoses.

L'aire feia vibrar els ferros de la finestreta, i el perfum de les roses era més dens.

Romani redreçà les orelles i serrà les dents amb ràbia. Sentí que una flamarada li corria per tota la sang. Amb una mirada cremà la porta. I s'hi llançà amb tota l'embranzida del seu rampell.

Travessà el clap d'herba amb passa cautelosa, el cap cot i les orelles plegades, mirant de reüll la barraca del ferrer. I fugi al galop a través de les hortes.

Després d'una llarga carrera, es va parar, esbufegant, vora un rec que

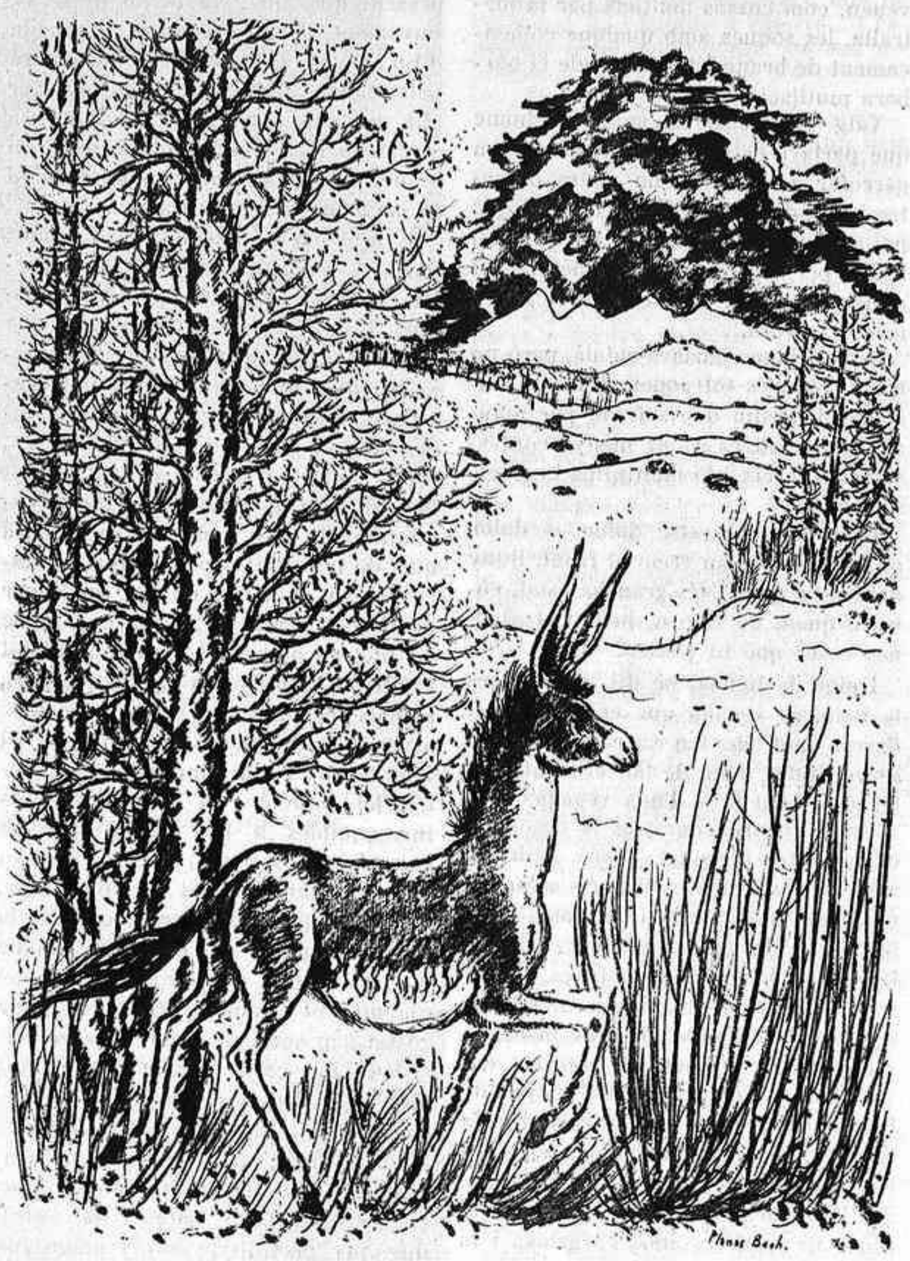

(Dibuix de l'autor)

s'escorria en mig d'un camp florit, i begué alegrement l'aigua fresca. Després es deixà caure i es rebolcà per les flors; tombava el cap d'un i altre costat, brandejant les potes enlaire; bo i ajagut, escapçava amb les dents els brots més tendres.

Després segui el vol d'una papallona, i sense adonar-se'n, es trobà dins un bosc d'alzines: tastà les glans i les trobà saboroses.

Tot ensumant romanins, arribà al cim d'un pujol. Des d'allà pogué contemplar moltes viles, i camps, i rius lluents que els travessaven, i al lluny, la mar. Quan es cansà de mirar el món, va llançar-se a trotar pel pendís, i s'endinsà per una pineda que feia ombra per tota la vall.

Uns grinyols esquinçaven el silenci de las boscúria. Romani avançà tot encuriosit, i, al cap de poc, per entre els pins, albirà la blancor d'una masia. S'hi anà acostant, sense fer soroll, i els grinyols ja es sentien molt més a prop. Passà a ran dels pallers i travessà l'era: daltabaix d'un marge, en mig d'unes hortes, veié un pobre ruquet, qui anava voltant, lligat pel coll a una gran barra de fusta, braç de la màquina grinyoladora que feia pujar l'aigua de les tenebres, i la llançava per les hortes a dolls resplendents. I el pobre ruquet, roda que rodaràs, sempre a l'entorn del pou i la màquina, i amb els ulls tapats.

Romani s'esborronà, i fugí dels llocs habitats, amb el cor estripat d'horror.

Fins que els grinyols es perderen al lluny, a través dels boscos, no pogué respirar amb tranquil·litat. A migdia entrava en un camp de civada, i va menjar-ne tanta com en volgué, sense que ningú li fes mesura, i quan n'estigué ben saciat, s'adormí.

Aquell dia, el sol havia escalfat la terra amb molt delit i la xafogor congrià una tempesta dalt de les muntanyes. Per damunt del camp i per tota la vall estava ben serè; però darrera les serres es veien córrer els núvols negres, i aviat rodolaren els trons.

Romani es despertà: estava amarat de suor i sentia angúnia per tota la pell. Travessà el camp arrossegant les potes, amb el cap baix, mig ensonyat encara, i caminant caminant, sense rumb, sota el sol, arribà vora un riu.

Hi havia una gran espessor d'arbres, tots vestits de fulles tendres, i l'herba, alta, es vinclava feliç ran dels troncs. La frescor venia a través de l'ombra, i acabà d'esbargir la son de Romani.

Allà el riu s'estenia entre dues ribes molt distants, i l'aigua hi lliscava mansa. Romani hi entrà amb cautela: per primera vegada en la vida es permetia un tan arriscat esplai. L'aigua li refrescava les potes, i sentia que el món era molt bell; avançà amb més confiança, i aviat l'aigua el cobrí fins a l'esquena, i aleshores corregué per tot el seu cos una tal delícia, que no es pogué contenir, i deixà anar uns brams d'alegria que feien tremolar el riu. S'aixecava damunt les potes del darrera, i es llençà a fer capbussons i remolins esbojarrats dins l'aigua, mentre el ressò anava repetint el seu bram a través dels arbres, enllà de la riba.

Mentrestant, els núvols havien pujat més, i ja atenyien el sol, i privaven la terra de les seves resplendors. Els trons no paraven de rodolar i els llamps es reproduïen dins l'aigua enfosquida del riu. Romani no s'adonava de res, embriagat en la seva orgia. Però, aleshores, va sentir-se una mena de bram molt ronc, que baixava de les muntanyes, anava creixent i era més paorós que l'estrèpit dels trons. Romani es despertà del seu deliri: mirà el riu, amb el cap que li sortia ran de la superfície de l'aigua, i el cor va pararse-li d'esglai: avançava una negra muntanya d'aigua rebullint, amb un bramul que eixordava el món; es desbordava, i abatia i arrossegava tots els arbres alterosos de la riba. Romani encara provà de fugir, però no tocà fons, i tot seguit la muntanya d'aigua borbollejant, li vingué al damunt, i es sentí empès en violents tomballons, enmig d'arbres arrencats, calents encara de vida, pedres i bocins de casa; s'enlairà al llom escumejant de la riuada, i tot donant capgirells, veié surar bous, i cavalls i homes; el cel era ben negre i no hi havia a penes llum damunt la terra. Romani volia respirar i s'anava omplint d'aigua, i, enmig dels seus sofriments, es recordà de la seva mare i del seu germà, i del dia que els portaren a mercat, i ja no es van veure mai més; però ja s'afeblien els seus pensaments; lluitava per surar i no podia, i quan la riuada es precipitava a la mar, Romani ja estava tot embotit, com una bola grisa amb potes i orelles deslloregades; una poderosa onada el prengué damunt la seva esquena salabrosa i el deixà caure per sempre en l'abim.

PLANAS BACH

POMPEU FABRA, JUBILAT

El dia 20 de febrer d'enguany va complir setanta anys Mestre Fabra.

En consignar aquesta data, no volem remarcar altra cosa que en aquest dia el Mestre de mestres serà jubilat en tant que catedràtic, i això sol significa tot un esdeveniment.

Coneixem prou bé l'home illustre que és Mestre Fabra en la seva senzillesa perquè no creguem fer-li una malifeta dedicant-li aquest record. I és que ell, tan modest, no s'adona de la seva personalitat, tan interessant per a Catalunya en la seva tasca d'artífex de la llengua, ni del deute constant que li tenim nosaltres, els joves.

Tota una vida de treball posada al servei d'una obra i, finalment, la fita que assenyala l'acabament «oficial» d'aquesta exemplaritat, són fets prou eloqüents perquè no poguessin passar-nos desapercebuts.

Mai com en el cas de la jubilació oficial de l'antic professor de l'Escola d'Enginyers, de Bilbao, per a bastir tota una teoria sobre les jubilacions *automàtiques*.

Tots els qui per goig o per necessitats d'estudis freqüenten l'aula on Pompeu Fabra exerceix el seu professorat, saben el valor que pot tenir aquesta jubilació del catedràtic de Llengua catalana de la Universitat de Barcelona.

Avui, però, la nostra Universitat autònoma haurà d'usar de les seves "facultats d'autonomia» per a fer que l'automatisme reglamentari de l'Estat

POMPEU FABRA

produeixi els menys estralls possibles.

Això no vol pas dir que la vida fecunda i laboriosa de Pompeu Fabra no sigui creditora del descans que se li vol reconèixer...; però, apart de la seva voluntat i de la seva salut — que per molts anys li siguin conservades—, hi ha aqueixa necessitat imperiosa, que passa per damunt de tot i s'imposa, per a seguir, sistemàticament, amb el goig de contribuir en la formació espiritual d'aquestes generacions que hem tingut la sort d'ésser deixebles seves.

Mestre Fabra no deixarà la «seva» càtedra, amb tot i l'automatisme que l'en privarà oficialment: ell tindrà el goig de compartir assiduament amb els alumnes seus, i aquests no es veuran privats d'un mestre de la categoria de Pompeu Fabra. Ara, l'únic que se'n ressentiran, d'aquest final d'etapa, seran les «paperetes» d'exàmens, que no podran ésser signades «administrativament» per ell; però això, ¿quina importància té davant el plaer vivíssim de l'alumne que haurà pogut escoltar tot l'any els assenyats alliçonaments de l'illustre professor?

Setanta anys ja són molts per a aquell que ha sabut aprofitar-los. No hauríem d'ésser exigents; però, ara, davant la data que s'apropa, en adonar-nos que se'ns podria privar del seu autoritzat mestratge, volem oferir-li — amb el més bon desig que visqui per molts anys — l'homenatge sincer de la nostra més pregona reconeixença en tant que catalans i deixebles.

M. Teresa GIBERT

PUBLICACIONS DEL TEATRE

RAMON ESQUERRA

SHAKESPEARE A CATALUNYA

Pocs noms al món i en el camp de les lletres han aconseguit el prestigi de Shakespeare, i cap en el caire de l'art teatral no ha fet coincidir com ell múltiples interpretacions en un elogi unànime.

Les seves obres crearen una estètica que encara dura, perquè la perennitat va de bracet amb la inspiració dels genis. I el teatre de Shakespeare no és — malgrat l'oportunitat satírica d'algunes obres, potser les més destacades — d'ahir, sinó d'ahir, d'avui i de sempre. D'ací arrenca l'atenció del món i la no interrompuda filera d'assaigs que els intel·lectuals de tots els països han dedicat a l'autor de «La fera domada».

Catalunya, sense tradició teatral abans de les produccions de Robreño, de Renart i Arús, i de Frederic Soler, pateix també en aquest aspecte el col·lapse que per la seva formació espiritual representa el llarg període de la Decadència. Les atencions a l'obra de Shakespeare són desenfocades de la cultura específicament catalana; la influència del geni, tot just si frega Catalunya. Però quan el Romanticisme, amb tot el que representa de força creadora, esventa les cendres de la indiferència nacional; quan l'enyorança del passat brinda als poetes, als historiadors, a tots els que han sabut desempallegar-se de la meselleria, motius d'inspiració, les llacunes són omplertes ràpidament, i els noms i les obres dels genis ressonen també a casa nostra. Tant se val, aleshores, que l'eco sigui en castellà; el que importa és la força romàntica, que no ha de trigar a rompre el divorci entre l'esperit impulsor i la força expressiva.

Aquest procés vivificador s'ha posat de nou en evidència en l'assaig, de Ramon Esquerra, «Shakespeare de Catalunya». Esquerra, fidel a la veritat històrica, sense aquella febre d'originalitat que malmet sovint el curs natural dels esdeveniments, ha exposat, amb una ordenació cronològica que fa doblement interessant el treball, l'atenció de Catalunya al geni anglès, i, naturalment, troba les proves més conscients en la formació renaixentista; tant és així, que el procés d'aquella magnífica evolució literària assenyala també, amb *crescendo*, l'atenció de la cultura catalana a l'obra shakespeariana.

La vacil·lació del nostre vuitcentisme resta ben determinat en l'assaig de Ramon Esquerra, que no ha volgut endinsar-se en la repercussió del clàssic, sense donar una perspectiva general de les lluites estètiques que es disputaven una hegemonia. Remarquem d'aquesta perspectiva la virtut de la concisió i, encara, l'habilitat de no allunyar-se de la figura central i del motiu inspirador. Shakespeare va ésser, a Catalunya, sobretot en el primer període de la Renaixença — ben exposat per Esquerra i àdhuc en algun punt rectificant errors—, el que ha estat qualsevol clàssic del món en qualsevol literatura renaixent: un autor que cal llegir, que cal estudiar... però que resta a segon terme, ofegat pels noms més o menys enlluernadors del moment. Aquest fet, que Esquerra exposa en la primera part del seu llibre, constitueix, potser per la penetració crítica de què va voltat i per la destriació que fa d'altres influències, l'aspecte més interessant de l'estudi. La minuciosa recerca de Ramon Esquerra ens permet de saber l'opinió que les figures més destacades de la Renaixença tenien del gran autor anglès, i hom pot constatar que el veritable valor renaixentista copsava ja, entremig de tantes forces d'influència, el mèrit intrínsec de la producció shakespeariana. El procés arriba fins a les darreres atencions, entre les quals Esquerra remarca, amb justa apreciació, les de C. A. Jordana.

La migradesa del teatre català — contràriament amb qui creu en períodes d'esplendor — podria fer pensar a algú, i àdhuc recordo haver llegit alguna opinió concreta sobre aquesta qüestió, que l'oblit, o, més ben expressat, la manca d'influència de Shakespeare, en podria ésser la causa. Ramon Esquerra no s'endinsa en aquest problema; però, en canvi, ens dóna una deducció facilíssima que tots els lectors poden destriar de la primera part de l'assaig. De fet, Esquerra talla qualsevol discussió que sobre aquest punt concret pogués esdevenir-se. ¿Com pot ningú atribuir a manca de vitalitat del nostre teatre l'absència de la influència de Shakespeare, si la nostra escena va ésser la manifestació més pura de l'art popular? El teatre a Catalunya nasqué de la paròdia i s'arrelà amb la rialla més descarada. Més endavant, altres noms enlluernaren els nostres autors; però, així i tot, Esquerra, de tant en tant, sap veure en algunes obres la presència del geni, presència valuosíssima perquè ja és prou malferir la deliberada omissió que de les obres de Shakespeare feren els crítics i els escriptors.

J. M. MIQUEL I VERGES

(c) Ministerio de Cultura 2006

ACTUALITZEM L'ESTRATEGIA DE LA LLIBERTAT

En reflexionar sobre les possibilitats populars, s'ofereix, evident, la necessitat d'atendre, simultàniament, el deure de la tècnica i el de l'entrenament educacional de la sensibilitat, per tal de fer jugar, a la personalitat humana, en la solidària convivència de drets i deures, el seu rol de capacitat alliberadora.

Aquesta capacitat és la que, en intentar centrar-la en el món de les realitats immediates, fa comprendre com és de complexa l'organització i desenvolupament de la societat, i que no és veritat que d'una sola i circumstancial embranzida, se'n pugui transmudar l'estructura; és a dir, que es facin remarcar, per una millora totalitària, la superació de l'instint dinàmic individualista, per la conscient solidaritat social, l'orientació vers l'emoció germanívola de l'home, com a entitat econòmica, i l'anhel inexaurible, venturosament insubornable, de no escabullir-lo de la realitat viva.

Es inqüestionable que, tant si es considera l'home com un estricte element d'economia social, com si es parteix de l'hipòtesi, mistico-romàntica, que no és res més que un braç de l'imponderable que, per arrelament d'acció de l'autèntica personalitat, el porti a vigoritzar substancialment, si més no, per higiene moral, els seus sentiments, l'home no pot desprendre's, socialment, de la necessitat de mite, de l'estimul, inconscient o raonable, d'aspirar a les joioses realitats d'un món millor.

L'aspiració és tant més exemplar com més, dins d'ella, s'agresolen els sentiments, el verb i l'acció, al servei, per la quotidiana i normal realització de tot el bé possible, de l'ideal ciutat del bon acord.

Essencialment, pot dir-se que mai el món no ha deixat de rutllar vers un propòsit ideal, i que l'esperit modern no té altre objecte que encaixar, dintre l'òrbita de la sensibilitat, les necessitats creades pel maquinisme. D'ell, i no d'altres causes, és que neix primordialment l'aparent pertorbació del normal ritme de l'evolució humana.

La màquina, en enterbolir la vida contemplativa, i en estimular la producció, i que aquesta sigui posada a l'abast de tothom, ha fet cruament adonar de com, a l'alçària dels nous temps, no és prou raonable l'organització de la societat que es tenia per invulnerable; ha excitat, lògicament, el sentiment diferencial, i ha soscavat els que eren creguts màgics fonaments, coincidint el soscavament amb l'atribolada recerca d'una expressió orgànica de convivència social més adient, part d'enllà del costum egoista o de la moral de ressentiment, a la complexitat i el deure moral de l'era maquinista.

Estem encara en la cruïlla de la íntima trepidació de la humanitat, i segons sigui la capacitat, la consciència de la responsabilitat de l'hora, la joia alliberadora de l'impuls, i —per què no dir-ho?—, la vertebració emocionada de la lirica, de la tècnica i de l'economia, sense refús del fet biològic humà, de les seves arrels ètniques i climatològiques, i del sentiment, elevat a categoria intelligent, de la interdependència, inevitable i conscient, d'homes i pobles, serà tant més efectiva i durable l'organització fervorosa de la humanitat al servei del treball.

Cal que entre tots millorem la societat, per tal de no retornar-la a les capes inferiors de l'instint; que, sobretot, no se'ns en vagi, de la vida, la sanitosa flaire del pensament i de la sensibilitat, i per això es fa necessari que el sentiment de convivència que es marcia en les illusions teocràtiques, prengui cos i s'arreli en solidàries activitats socials, que són les escaients a l'època en què vivim.

Una amatent xarxa d'aquestes activitats de lliure i polit culte a la llibertat, d'aprenentatge i experimentació emocionats de la tècnica, congruent amb les circumstàncies sempre millorables, i de la sensibilitat organitzada vers l'expressió dels justos sentiments humans, d'afinament cordial i sincer dels costums, aliances raonablement enteses i mesuradament conscients de llur força constructiva, pot amorosir les explicables truculències, narcisismes o manefleries inicials, estimular, articulant-les seriosament, iniciatives confraternals, i acostar, en conseqüència, d'una manera positiva i segura, en actualitzar l'estratègia de la llibertat, els postulats més exigents de superació humana.

Josep Maria DE SUCRE

Meridià

Director:

A. FUSTER VALLDEPERES

Redactors: Sebastià Gasch, Domènec Guansé, Lluís Montanyà, Joan Oliver, J. Roure-Torent, M. Serra i Moret, Manuel Valldeperes.

Pi i Margall, 19 bis - Telèfon 12289

Subscripció i Distribució: P. A. C. O. D. Rambla del Mig, 17 BARCELONA

LA DESOLACIO DEL PAISATGE

L'altre dia, vaig passar per uns camins per mi molt coneguts, per mig d'un paisatge que amb els meus pobres mitjans expressius he intentat pintar en una obra meva.

En acostar-m'hi, ja de lluny, em sobtà una major nuesa i quelcom que m'era desconegut, que no reconeixia, de moment. I és que, amb el temps que havia estat al front — on havia conegut tota la desolació de la guerra—, el *meu* paisatge havia sofert un gran canvi. No de línia, perquè això és impossible. El paisatge que jo m'apropio, no canviarà mai en aquest sentit, perquè reposa sobre bases de roca viva. Ben al contrari, la línia, és més pura, més aguda, més nua que mai.

El canvi experimentat, però, no deixa d'ésser transcendent per la *vida* d'aquest paisatge. Tinc por que la vida que jo li he vist viure — perquè, recatadament, com aquell qui diu amagat, fos entre els garrofers, les oliveres i les vinyes, he penetrat el secret del seu viure—; tinc por que aquesta vida no sigui ja mai més. Ni un cep no resta de les amples vinyes. Ni un cep, de tants milers com aixecaven els seus sarments en la gran resplendor marina, en l'hora naixent del dia. No podré veure més, a l'autumne, els pàmpols d'or retallats en un fons blavissim, entre oliveres; ni la seva verdor profusa del bon temps; ni el descarnament de la cepada a l'hivern, quan els braços negrosos i mutilats esguarden els horitzons grisos, per on corren els núvols carregats de boira.

El canvi experimentat és radical en el monticle que, fa poc temps, encara cobria una espessa pineda. Ara apareix pelat, com un cap de mort, i a qui ha sentit a través del seu brancatge aquell *aer bruno* de què ens parla el Dant, li corre un estrany estremiment per l'espinada quan pensa que ja mai més no li sentirà.

I aquells garrofers que creixien rabassuts, extensos, amb les branques que els tocaven a terra, vora el torrent, enfonsat, ¿on són? Només es veuen, com cossos mutilats per la metralla, les soques amb qualque començament de branca, testimoni de la bàrbara mutilació.

Vaig ensopegar-me amb un home que parlava català i estava serrant un garrofer a l'altura d'un metre o metre i mig de terra. Li vaig dir per què no anava al bosc on hi havia prou brolla per a cremar. Em digué que tot estava perdut i que el garrofer era més a la vora.

Aquest home parlava català, però no n'era. No n'és tot aquell qui a la immensa tragèdia que sofrim, per mandra o per altres raons menys confessables, l'acreix i la multiplica innecessàriament.

Gran era el nostre dolor — dolor de pàtria — quan érem al front, lluny del nostre país. Més gran ha estat, encara, quan, de retorn, hem vist algunes coses que hi passen.

Dolor de pàtria, he dit, i potser és la primera vegada que empro aquest darrer mot, de tan sagrat que jo el servo dintre meu, de tan vilment com ha estat usat més d'una vegada.

Gran, corprenedora, és la desolació del paisatge benamat... Però, amb tot, a l'hora foscant, el seu encis m'anava penetrant novament, i em deia misterioses paraules d'encoratjament. Despullat de les meves vinyes, tallats amb destral els meus garrofers, arrencades les meves oliveres joves, jo sempre seré el mateix. Dreçaré, davant teu, eternament, aquests pujols de línies austeres que tant s'acorden a la teva ànima i que t'encomanen el seu equilibri. I als seus peus hi faré créixer l'atzavara i l'esbarzer, vora el torrent; als seus vessants, l'argelaga i la ginesta. Compensaré amb la seva grogor el teu enyor dels pàmpols d'or. I damunt de la terra llisa, cicatritzada de l'arrencament de les rabasses, t'hi faré veure un cel encara d'una més intensa serenitat, i, a llevant, una mar més plana i lluminosa. I, tingues ben present que, quan tu ja no hi seràs, novament l'oreig somnia la pineda d'En Sayol, i la vinya s'escamparà pels plans argilosos d'En Sistrells, per allà on tu mires sempre, al lluny, la serralada fina i alta, embolcallada en tenuïtats blavoses; *això, si no es perd la mena* de la gent catalana.

I, dins meu, jo comparava aquest parlar — com diu Leopardi — al parlar de l'ànima del meu poble. «Devastada i envaïda — m'imaginava que em deia — jo restaré sempre la mateixa, mentre hi hagi *bona gent* de catalans, d'aquells que inspiraren l'immortal panegíric de Martí l'Humà. Tu, refia't només d'aquells de catalanitat ben fonda. Que sigui la veu de la catalanitat, la teva pedra de toc. Pensa que, de la mateixa manera que el descarnament material no pot modificar l'essència d'aquest paisatge, tampoc no podran alterar el meu esperit, tot i que li infligeixin greus ferides, aquells que diuen: "Tot està perdut; arranquem-ho per a fer llenya». Al fons de tot, resta sempre la línia fonda del caràcter. Hi ha profunditats inassequibles a les més horroroses convulsions. I pensa, encara, que no és català, ni se li ha de considerar, tot aquell qui, inútilment, augmenta la nostra tragèdia. No és català l'home que destroça la meva imatge física: el que no sent l'amor al país, a qui no ha costat cap suor, ni dolor, ni sacrifici; el que fou creat durant llargs anys d'esforços. Ho és si, tot aquell que sofreix de tota minva o mutilació de la meva fesomia, tant material com espiritual. No es mereix dir-s'ho, tampoc, encara que parli català, tot aquell que, per partidisme o pel que sigui, avantposa certs objectius a l'únic objectiu: el bé de Catalunya».

Josep SOL

JACQUES DE LACRETELLE, ACADEMIC

Jacques de Lacretelle, elegit per l'Acadèmia Francesa per a ocupar el lloc que deixà vacant Henri de Regnier, va prendre possessió, fa pocs dies, del seu càrrec i pronuncià un discurs d'ingrés magnífic, en el qual glossà l'obra i la vida del seu predecessor i féu, a la vegada, el procés i la història del simbolisme. Fou rebut per l'acadèmic Abel Hermant, que contestà el discurs del nou membre de la «Companyia», amb la mordacitat pedant que l'ha fet més conegut que estimat en els medis literaris francesos, atenuada en aquest cas per la cortesia tradicional de l'Acadèmia i pel valor indiscutible d'aquell al qual anava adreçada.

Lacretelle, escriptor d'una contenció exquisida i d'un sentit perfecte de la mesura i de l'equilibri, ha aconseguit el lloc elevat que ocupa dintre la literatura europea, pel camí de l'exigència i del treball, condicions del talent i de la potència creadora. Ha seguit l'exemple dels grans mestres i ha arribat a igualar-los. Citar, quan parlem de Lacretelle, Stendhal, Barrés i Gide, no pot rebaixar els seus mèrits. Sempre un escriptor és deixeble — o seguidor — d'uns altres. Esmentar aquests noms, però, és situar-lo. L'antinòmia d'aquests tres novellistes, llur collisió, donen una idea de la complexitat que caldrà desxifrar en un caràcter que vol ocultar-se i que és, en ell mateix, torturat i difícil. Dessota una aparença plàcida, a través d'un pensament lluminós, s'endevinen els clarobscurs i els abismes.

La inquietud, la divagació apassionada i sentimental, un impressionisme exuberant i romàntic, marquen algun aspecte de la seva sensibilitat: el de *La Vie Inquiète de Jean Hermelin*. Calor imaginatiu i sensual, que sembla característic del seu temperament, i que en forma potser la capa més profunda, que d'altres, superposades deliberadament, vindran més tard a recobrir. Després d'aquesta novella de tempteig, una mà ferma interromp el pendent de sensibilitat perillosa. Els seus avantpassats rigids, la seva família puritana, la seva severa formació moral, la seva malenconia mateixa, pesen damunt d'ell i l'obliguen a contenir-se, a replegar-se; l'inclinen vers un to sentenciós, lleugerament acompassat, conduït per un temperament que s'estudia, que observa i analitza amb minuciositat, en el dubte de si mateix, en la discreció i la sinceritat més rigoroses. Jacques de Lacretelle es lliura aleshores a l'examen dels sentiments i de les passions; va de la reflexió a la introspecció, de la introspecció a l'anàlisi, i de l'anàlisi a l'observació i a la comparació.

Dos aspectes: l'assagista i el novellista. L'un, confidencial i no mancat d'un cert sentit de l'humor: viatger solitari que estima l'art i l'aventura; que es complau en les petites ciutats desconegudes de provincia; lleugerament místic i d'un romanticisme del segle XVIIIe, generós i sensible. El seu llibre de capçalera és «Les Confessions» de Rousseau. Els seus *Dix Jours à Ermenonville* tenen una imaginació inquieta, un llenguatge tre-

JACQUES DE LACRETELLE

ballat, un estremiment intim, com els de Jean Jacques; un to de moralista i una delicadesa d'home de món, com *Colère* i *Le Journal de Colère*, que tenen també una distinció innata, i en els quals es mostra ensems lògic, culte i una mica misàntrop; atret, malgrat tot, per l'espectacle dels sentiments: sempre curiós, directe i lúcid. Les *Lettres Espagnoles* i l'*Album Napolitain*, una mica retòrics, són el breviari d'un turista impressionable. En aquests llibres de viatge el barresià s'oposa al gideà. El pensador es detura davant els espectacles que parlen a la imaginació, davant els signes del passat, l'ànima de les ciutats, i aspira les sensacions. Però no demanarà a Barrés d'organitzar-les, encara que com ell escrigui: «La meva lectura favorita és el *Littré*» — diu.

Anàlisi de si mateix, desconfiança i escrúpols d'origen religiós, curiositat reflexiva, que el mouen a dominar els impulsos furtius de l'ànima i de la sensibilitat. Sap examinar-se i es lliura a la psicologia. Dels seus viatges per Espanya i Itàlia, retindrà allò que fa pensar, més aviat que allò que commou. La naturalesa no és més que un accesori. L'stendhalià predomina.

I el novellista reapareix. El dels adolescents turmentats de *Silbermann*, el de la *Bonifas*, esdevingut cèlebre, el contista de *L'Ame Cachée*, sec, despullat, imparcial, que tracta d'ofegar tota personalitat d'autor en una narració objectiva d'historiador. El de *Hauts-Ponts*, llarga novella, una mica monòtona, potser autobiogràfica, en la qual les forces atàviques i una mena de mística de la felicitat, vencen la imaginació i la sacrifiquen. Aquests gravats sobre coure, esquemes en els quals es veuen els replecs i les contradiccions dels personatges, sense una paraula de comentari ni d'emoció; aquest fil aparentment impersonal que dóna als destins llur manantial subterrani, tenen un aspecte patètic, revelador de la seva categoria de gran escriptor.

A André Gide li deu la investigació lògica dels caràcters tèrbols, l'estil flexible i castigat. Com ell, retalla i analitza els fets diversos. L'adolescència l'intriga. La contigüitat dels vicis i les virtuts, fosos en aquesta argila misteriosa i pura, que és l'home, l'atrau.

El refinament de l'estudi moral i la tria angoixosa dels temes als quals es lliura, la superioritat del seu talent, defineixen Jacques de Lacretelle. Reparteix els seus dies: dedica els uns a cedir a la vida, els altres a retirar-se per estudiar-la. (Vegi's el *Journal de Colère*.) Els desigs i les passions giravolten al seu entorn. Ell, aleshores, s'evadeix; però torna sempre a la seva galeria d'avantpassats illustres, als gravats dels seus avis acadèmics i lamartinians, historiadors i diplomàtics — enumerats per Abel Hermant en el seu discurs de recepció—, ja siguin benignes o severs. Reté els seus impulsos apassionats de jove *Hermelin* i els somriu. Fites honorables de la història literària de França, hauran vist que llur descendent —acadèmic— no trencarà la tradició de mesura i de seny, que refrenarà el seu natural i no buscarà el geni en l'excentricitat ni en l'abandó.

Durant una època de la seva vida, Lacretelle — com Drieu La Rochelle i algun altre escriptor francès de mèrit — es senti atret pel feixisme i pogué considerar el grotesc La Rocque com un messias. Esperem — intelligent i sensible com és — que ja n'estarà penedit.

Lluís MONTANYA

DESCONSOL

Assegut en un balanci, ran de terrat, Antoni s'esforça, vanament, a concentrar-se en la lectura.

El nen gran — deu anys — seu al seu pupitre, en un extrem de galeria. Retalla uns papers, que després plega i enganxa amb molta cura.

Com sempre que fa una cosa amb atenció, li haurien vist treure la punta de la llengua i mossegar-se-la, bo i inclinant lleugerament el coll cap a la dreta.

Es tracta dels flotadors d'un hidro. L'avió ja està llest, i espera, damunt d'un prestatge que hi ha sobre el pupitre, a ésser completat. Vora seu s'arrenglera un estol de grans aparells de bombardeig — dotze centímetres—, i un altre, de diminuts aparells de caça. Ales negres... ales roges...

Antoni alça els ulls del llibre, que no aconsegueix d'interessar-lo i mira el cel. No hi ha cap núvol: el blau és intens; la visibilitat perfecta. «Almenys que ens deixin tranquils», es diu.

El menut corre pel terrat i s'acosta a cada moment a l'àvia, que seu en una cadira mitjana i s'afanya a fer jersei. (Un jerseiet de color taronja, amb motes blaves.)

—Ara comencen a rugir els lleons. Els sents?

I el nanet es posa les mans encorbades a les orelles per fer-se'n tornaveu. Esforça els ulls, s'aguanta la respiració, resta com clavat a terra, sense el més petit moviment.

—No es veuen, encara? — pregunta l'àvia, estrafent una expressió de terror.

—No; perquè són darrera aquell tou d'arbres, tan espessos.

L'àvia no pregunta quins. Està prou acostumada a veure sorgir, en el despullament del terrat, selves intrincades, palaus esplèndids, torrents infranquejables...

Ha acabat per no estranyar-se de res.

Antoni somriu amb amarguesa. «Tots semblen perfectament feliços, i en canvi ell...»

Avui, Antoni no es treu el malhumor de sobre. Es l'aniversari del petit: ha fet quatre anys.

Quan el gran havia fet quatre anys, ell havia arribat a casa amb la cara radiant i un paquet voluminós sota el braç: una màquina d'aquelles tan perfectes, que fan aturar els grans davant dels aparadors de joguines; una corrua de vagons, que s'illuminaven per dins; molts i molts metres de via; una estació, amb una campaneta que tocava, al pas del tren, i un túnel sota unes muntanyes rocoses, clapades de verd, en els vessants.

Aquest any, Antoni ha fet semblant de no recordar-se de l'aniversari del menut. «¿Què hauria pogut portar-li? Una cosa de noranta-cinc cèntims, si per cas. (D'aquelles que valien noranta-cinc i ara costen ja cinc rals.) Per això, val més no haver-li dut res», pensa.

Cert que el gran havia tingut una gran illusió en destapar-li, el seu pare, la capsa en què hi havia el bonic tren elèctric.

Del que no es recorda Antoni, però, és que, a la poca estona, al nen li havia costat plorar, perquè s'havia entossudit a voler desmuntar les vies i a fer-ho anar tot en doina — com si es tractés d'una joguina de no-res—, i que mentre ell, Antoni, continuava assegut a terra, seguint atentament les evolucions del petit tren; esperant, cada vegada, amb impaciència pueril, la seva sortida del túnel i el seu pas per l'estació de la campaneta dringadora, l'infant, amb una tapa de capsa de sabates a les mans, s'arrossegava entorn de l'àvia:

—Avia, mira quina barca va pel mar!

I la tapa es veia suaument empesa d'un cantó a l'altre de galeria.

Després, posant-se dempeus:

—Ara s'ha convertit en aeroplà.

I alçava el cartró per damunt del seu cap, tan alt com li ho permetien els seus bracets.

Definitivament desinteressat de la novella, Antoni deixa el llibre i surt al pati.

—Xaf, xaf... Xaaf, xaaf... — fa el menut, amb veu fonda, mentre alça, a un temps, el braç i la cama dreta, i, després, l'altre braç i l'altra cama, imitant un caminar feixuc.

—Són els elefants que baixen a beure al riu — explica a l'àvia—. Potser també hi vindran els lleons. I qui sap si no hi haurà batalla!

Antoni evoca aquells lleons de vellut, amb crinera pelfuda, que ha vist en certes botigues; aquells grans elefants que porten un palanquí, al llom, per a pujar-hi la mainada. «Abans, ell hauria pogut...»

No gosa continuar. Comprèn, tot de sobte, la revolta dels desposseïts.

El nen gran ha sortit al pati i, sense un mot, portant-se la mà closa ran d'ull dret, bo i aclucant l'altre, fa semblant de visar no se sap què, amb una pistola imaginària. D'esquerra a dreta va metrallant tot al seu voltant. Després se'n torna a dins, com si tal cosa.

El petit l'ha mirat amb ulls esparverats, i arrenca en un gran plor, mentre corre a arrapar-se a les cames del seu pare:

—Papà! papà! Com ho faré per a jugar, jo, ara? Com ho faré? En Quimet m'ha mort totes les bèsties!

I uns sanglots, terribles, el sacsegen de cap a peus.

Carme MONTORIOL I PUIG

(c) Ministerio de Cultura 2006

UNS DECORATS DE CALSINA

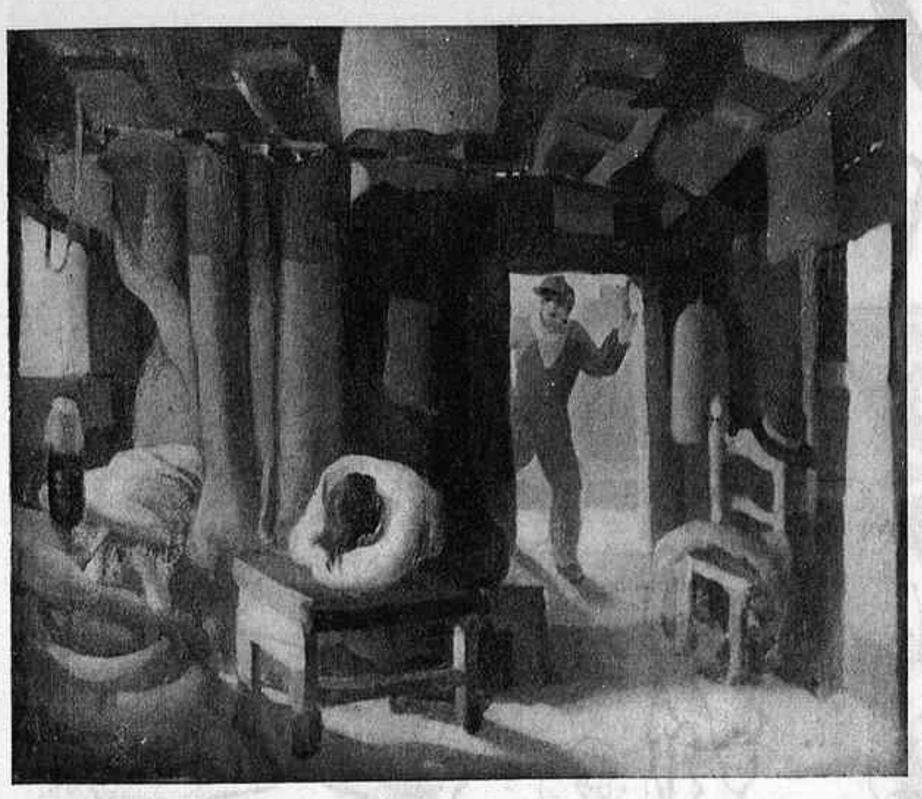

DECORAT DE RAMON CALSINA, PER A «EL CASAMENT DE LA XELA» DE XAVIER BENGUEREL

La presentació, que juga un rol tan important en el teatre de l'estranger, és gairebé inexistent a casa nostra. Artisticament parlant, s'entén. Aquí, en efecte, els qui volen fer bé les coses, i que se les donen d'intel·ligents, recorren, per als vestits, al figurinisme homosexual, en el qual l'estilització preciosista és portada a les darreres conseqüències. Quant als altres, els amb el banc miserable i les plantes pansides d'un bar trist i les teulades insegures i les xemeneies torçades d'unes casotes infelices, són decorats rics, molt rics en caràcter, en *atmosfera*, dels quals no donen idea ni aquesta descripció inhàbil i mediocre ni les reproduccions. Cal veure'ls, per a copsar-ne tota la intensitat.

P. C.

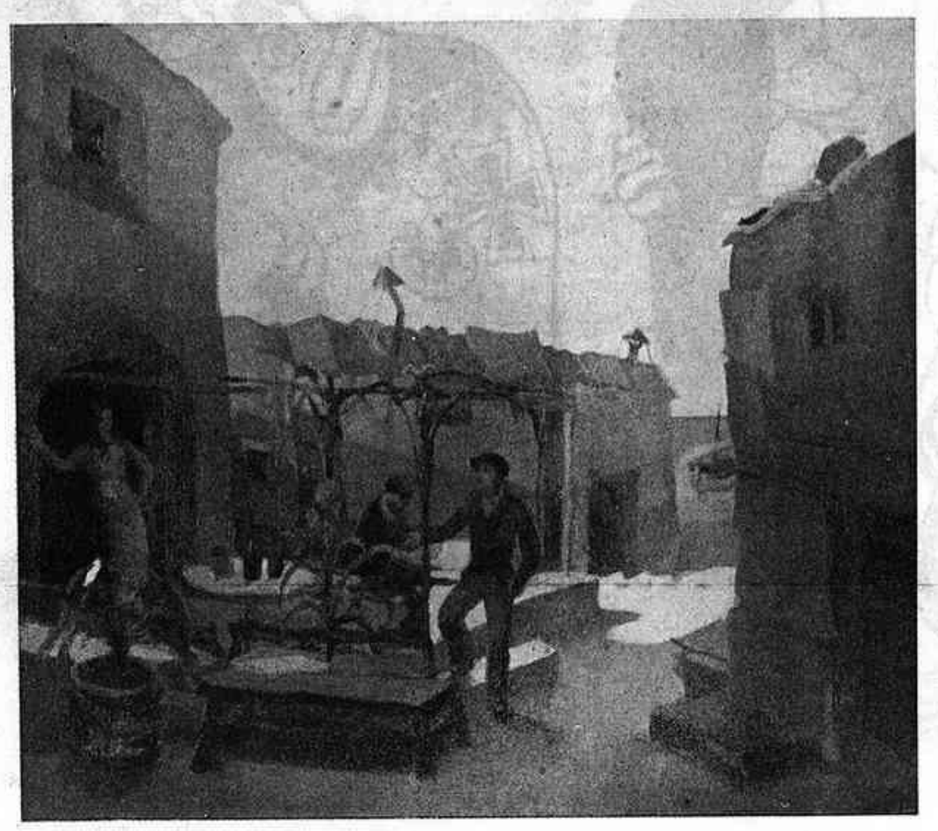

DECORAT DE RAMON CALSINA, PER A «EL CASAMENT DE LA XELA» DE XAVIER BENGUEREL

qui no miren prim, fan llurs comandes per telèfon a qualsevol sastre d'aquells que fabriquen en sèrie indumentària acadèmica de manual històric. En el ram dels decorats, la cosa no rutlla pas millor. Els primers usen i abusen del *gebrat* i del fals or i les falses pedreries, i els segons no van més enllà del naturalisme curt de gambals.

Per això cal llançar les campanes al vol quan algú es pren aquestes coses seriosament. Com, per exemple, Xavier Benguerel que ha encarregat els decorats del seu *Casament de la Xela*, a Ramon Calsina. Avui s'estrena aquesta obra al Poliorama. MERIDIA se n'ocuparà extensament en el número vinent. Avui, ens limitem a dedicar quatre mots a la presentació.

L'obra de Calsina ens fa assistir constantment a la lluita dramàtica entre la fantasia i la realitat. Com que Calsina és molt ric d'imaginació, la fantasia surt gairebé sempre triomfant d'aquesta batalla acarnissada. Fruit d'aquesta victòria, són aquelles obres torbadores — equidistants del cromo patinat i del museisme ranci — en les quals la fantasia deforma la realitat per tal d'accentuar-ne els volums i l'expressió. I aquestes deformacions són tan violentes, que voregen de vegades el monstruós obsessionant o el grotesc caricatural. Aquest excés de literatura i d'imaginació que hi ha sovint en l'obra de Calsina, ens ha fet creure sempre que aquest artista seria un meravellós il·lustrador o decorador. Els decorats i vestits que ha pintat per al *Casament de la Xela* ens demostren que no anàvem equivocats.

Més a mesura d'home, diríem, que les seves pintures, aquesta posta en escena, tota plena de la poesia trasbalsadora del suburbi, en té també tota la infinita desolació. Interior sòrdid, color de desesperació, en el qual les cortines lasses, les cadires trontolloses i els parracs humits són elements que defineixen magistralment tot el drama d'un ambient, o bé exterior

Aquest número ha passat per la censura

UN PROBLEMA GREU

EL TEATRE I L'IDIOMA

No fa molt que un dels nostres millors actors, dels més intel·ligents i comprensius, es preguntava:

—¿Com voleu que els actors catalans parlem bé el català? D'una obra d'autor modern, passem a una obra de Guimerà; d'una de Guimerà a una de l'Iglésies; de l'Iglésies a Pitarra... I cadascun té el seu idioma, formes diferents i contradictòries d'expressar-se... Es una confusió!

L'excel·lent actor plantejava aixi — potser sense proposar-s'ho — un dels més greus problemes del teatre català. En efecte, davant el desordre dels textos que els actors són obligats d'aprendre, és gairebé impossible que arribin a tenir un domini de l'idioma; ni tan sols una rigorosa formació gramatical, que gairebé cap no posseeix, no arribaria a fer-los superar aquest entrebanc. Per culpa de la majoria de les obres que representen, es troben sotmesos, diàriament, a una mala escola de llenguatge.

Això sol ja hauria de servir per a fervos adonar que a Catalunya no tenim uns clàssics del teatre. A París o a Madrid la reposició d'un autor antic pot tenir, entre altres exemplaritats, la de revelar meravelles oblidades de l'idioma, de fer-ne sentir millor la seva gràcia, la seva força o la seva concisió dramàtica. Aci, en canvi, la representació dels nostres autors vells —no goso pas dir els autors antics—, encara que es tracti de llurs obres cabdals, no serveix sinó per a un desplegament impúdic de totes les falles del llenguatge, de totes les terboleses expressives, avui amb tant d'esforç, de constància i de disciplina, superades. Tot, doncs, el que en altres països d'una gran i noble tradició teatral ha d'ésser un estímul per a desenterrar els autors d'un altre temps, per a conservar-se els joiells autèntics, hauria de fer-nos aci molt mirats i cautelosos.

Tanmateix, si aixi i tot, per sentimentalisme, per cofoisme pairalista o pel que sigui, hi ha qui veu que aquests autors han d'ésser represos amb freqüència, ¿no fóra ja hora de posar al dia llurs textos? Car ni són tan importants, ni ens aclaparen tant amb llur respecte, que no els poguem intervenir; que hàgim d'admetre, com a dogma, totes llurs precàries solucions lingüístiques.

En alguns casos, corregir-los, no fóra sinó seguir llur mateix corrent. Pitarra, per exemple, ¿no era partidari del «català que es parla»? Doncs no fóra gens anar contra el seu esperit, d'adoptar el seu diàleg a les solucions lingüístiques que són habituals en el nostre parlar de cada dia, molt més depurat que el del seu temps. Car en l'obra de Pitarra ja es produeix el cas que el seu llenguatge, quant a puresa, és inferior al del més desmanegat i argotitzat llenguatge del carrer. Quant a Guimerà, és obvi que si escrivís avui, escriuria com el més noble i depurat dels catalans.

Es clar que aquestes intervencions no poden ésser fetes per un corrector qualsevol, ni tan sols per un gramàtic. Exigeixen no sols aquests coneixements — sinó una sensibilitat d'artista, i un domini de la mecànica teatral del diàleg, sense els quals acabaríem de matar el que hi pugui haver de viu, de vigorós i d'impressionant en molts parlaments i moltes rèpliques.

El fet, però, que aquest problema lingüístic se'l plantegin ja amb una certa inquietud els mateixos actors significa que és un problema viu i que és ja urgent de solucionar-lo. I fins sobta que, seriosament, des del moment que ens trobem amb un teatre posat sota el patronat de la Generalitat, ningú no hagi pensat a solucionar-lo. Es clar que ens podem preguntar, també, si dintre del mateix organisme hi ha qui tingui prou autoritat per a trobar-hi solució; però cal cercar-li de totes maneres, car si, potser, és exigir massa que un teatre, més o menys oficial, realitzi el somni de tots — de renovar la nostra escena—, no ho és que contribueixi almenys a ennoblir el llenguatge, a no ésser, per als actors i per al públic, un motiu més de confusió lingüística.

Domènec GUANSE

UN EPISODI DE L'ASSALT DE LA BASTILLA, RECONSTITUIT PER JEAN RENOIR EN EL SEU FILM «LA MARSELLAISE», ESTRENAT RECENTMENT A PARIS

«LA MARSEILLAISE», DE JEAN RENOIR

«La Marseillaise», de Jean Renoir, ¿és realment un gran film que pot acarar-se brillantment i fins eclipsar les brillants, però generalment fredes, reconstruccions històriques, que ens ofereixen els americans? Almenys, Aragon a *Ce Soir* ho sosté aixi. Per Aragon «el gran miracle de Jean Renoir és d'haver fet, malgrat els vestits d'època, malgrat els decorats, malgrat el tema, de «La Marseillaise» un film tan actual, tan càlid, tan humà, que ens sentim emportats, durant més de dues hores, com si fos la nostra pròpia vida que es debatés allí, davant dels nostres ulls. I, de fet, és la nostra pròpia vida».

Magnific film «La Marseillaise», si és aixi realment; però, tant si ho és com si no, resulta interessant de recollir aquests mots d'Aragon, que són tot un programa del que hauria d'ésser avui al cinema, al teatre, al llibre, el gènere històric.

SIMPLES ESPLAIS

LA VEU DE LES SIRENES

Sento la veu de les sirenes...

Com que, de fet, *no* la sento — perquè, altrament, potser no estaria per parlar-ne—, no té res d'estrany que em tregui, de moment, de l'actualitat per a dur-me als temps d'Ulisses. I des d'allí em poso a constatar que en les sirenes i llur veu sempre hi ha hagut quelcom profundament antipàtic. I no em refereixo precisament al que tenen de més clarament enutjós: el perill que anuncien o representen.

A les sirenes que esperaven el pas d'Ulisses era atribuïda una veu tan atractiva que se suposava que els qui la sentien es tiraven de cap a l'aigua per tal d'acostar-s'hi. Ulisses, com ja sabeu, va ordenar als seus companys que es tapessin les orelles amb cera, i ell es va fer lligar al pal de la nau per escoltar sense perill. Tot això sembla exagerat si considerem que les sirenes d'Ulisses eren ocells — del coll en avall — de l'ordre de les gallinàcies. Llur aspecte havia d'ésser capaç de refredar tots els entusiasmes.

Una cosa semblant havia de passar amb les sirenes marines que es presentaren més endavant. Algues per cabells i cua escatosa, tenen un prestigi innegable a distància i sota el clar de lluna. Però imagineu-vos, per exemple, de dormir sobre el pit d'una sirena d'aquestes, tot ensumant les algues i sempre a punt d'ésser raspat per l'escata. I si, després, encara resulta que és sirena del Cantàbric, ¿què s'ha fet d'aquell gran prestigi?

(Es clar que les consideracions anteriors es refereixen a temps normals. En temps d'esmolament de barres, com els d'ara, aquestes sirenes encara serien menys perilloses. Tindrien un gran prestigi, és cert, però el perill canviaria de sentit. La sirena ocell aniria al brou, i la cua de la sirena marina portaria a la plaça una cua molt llarga.)

Però ara sí que sento la veu de les sirenes, i no cal pas imaginar-se-les per a saber que han d'ésser un aparell antipàtic. Amb la veu ja paguen, oh déus! Com s'enfilen, i com davallen, i com ronquen! I com insisteixen! El pitjor de tot és que ja sabem que ho fan pel nostre bé, de manera que és absurd de dir-ne cap mal.

No cal dir que una gran part de l'antipatia que hom sent per la gran veu d'alarma, es troba realment en el perill que anuncia, i encara, per a alguns, en les molèsties que suporten per protegir-se'n. Quant als estoics que van fent llur fet, passi el que passi, potser també troben antipàtica la veu de les sirenes. Sempre cal encendre l'espelma, i la possibilitat d'una fi prematura té una certa finor per a burxar la subconsciència.

No vull pas dir que tots els camins oberts al pensament per la veu de les sirenes hagin d'ésser forçosament antipàtics. N'hi ha que tenen, per a segons qui, una seducció innegable dintre de llur gravetat: penseu, per exemple, en la proximitat de la mort. La sensació de proximitat de la mort augmenta la intensitat de la vida. Podeu viure més en cinc minuts de bombardeig — si no us toca cap xufla, és clar — que en cinc dies de cuejar en una reraguarda tranquilla.

El mal és que, en aquesta guerra espanyola, fins les idees més majestuoses han d'ésser tarades de grotesc — cosa ben natural, si considerem que el feixisme n'és un protagonista. Heu sentit la veu de les sirenes. Heu sentit la proximitat de la mort. Veieu clarament dues línies de l'espai i del temps — la que us duu la mort i la que us duu a la mort — com s'acosten en un punt crític de Destí. Els moments són d'una gravetat innegable. Però seguiu enrera una de les línies, i us trobeu amb la imaginació al Valhala de Salamanca, més ridícul que el bigotet de Hitler i més sinistre que la calba de Mussolini. Es verament irritant que la línia del vostre Destí mortal pugui passar pel punt intel·lectual on el decorat d'òpera wagneriana s'enllaça amb la ciència que encara no admet la rotunditat de la terra. (No hi ha com els savis de Salamanca per a planar el món.)

Es clar que la mort és tan important que tot ho transfigura. Del fet de veure-la enllaçada amb el grotesc poden sorgir-ne accents més patètics. I en tot cas, passant al terreny planer dels bons sentiments, l'espectacle de la mort — més ben dit, de les morts, i quines morts! — no deixa humor per a pensar en el grotesc que hi ha en l'estúpida crueltat que les ordena.

Però encara no ha cessat l'alarma, companys. Una mica més, i contemplàvem mentalment tants de paorosos estralls, que els nostres nervis se n'haurien ressentit. I això és un dels objectius de la facció. Potser us en distraurà un moment el cas del meu amic A. B. — un de tants casos que demostren les curioses febleses dels homes. A. B. s'ha trobat al carrer en diverses alarmes i sempre ha anat fent com si res la seva via. Però cada vegada que enfila un carrer llarg, té l'amoïnosa impressió que al final del carrer una bomba li ha de caure al damunt. A. B. té una calba magnifica i va sempre sense res al cap. Confessa que el que l'esgarrifa especialment és la nua exposició de la seva clepsa. I cada vegada es promet: «Demà em compraré un capell!»

Sento la veu de les sirenes... Sembla que s'ha acabat l'alarma. Tanmateix, la veu no pot ésser més antipàtica. Som igual que els gossos de Pàvlov — ja sabeu qui vull dir—. Els tocaven una campaneta i els venia salivera. A nosaltres ens toquen les sirenes i ens enutgem automàticament. Esperarem que els llums s'encenguin per recobrar l'humor.

C. A. JORDANA

EL COMITE DEL CENTENARI DE FORTUNY

S'ha dictat un Decret posant sota el patrocini de la Generalitat, amb caràcter oficial, el Comitè organitzador del Centenari de Fortuny, que estarà format pel Conseller de Cultura, Carles Pi i Sunyer, que el presidirà, i els senyors Josep Renau, Director general de Belles Arts; Ramir Ortega, Alcalde de la ciutat de Reus; Víctor Colomer, Conseller de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona; Antoni Llauradó, Conseller de Cultura de l'Ajuntament de Reus; Joaquim Borralleres, Secretari de la Comissaria General de Museus; Jaume Aiguader, Miquel Serra i Pàmies, Josep Andreu i Abelló, Frederica Montseny, Joan Peiró, Joan Borràs i Gorga, Gustau Cochet, Adolf Armengod, Herman Anglada i Camarasa, Josep Pous i Pagès, Francesc Pujols, Alfons R. Castelao, Josep M. de Sucre, Joaquim Ciervo, Francesc Galí, Emili Bosch i Roger, Alfons Maseres, Sebastià Gasch, Joan Mates, Josep M. de Riquer, i Antoni Fuster i Valldeperes.

* * *

A la Conselleria de Cultura, presidint el Conseller Pi i Sunyer, es reuní el Comitè del Centenari de Fortuny.

Assistiren a l'acte el Ministre de Treball, senyor Jaume Aiguader; el Director general de Belles Arts, senyor Renau; el Conseller de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, Víctor Colomer; President de l'Audiència, senyor Andreu Abelló; senyors Pous i Pagès, Castelao, Alfons Maseres, Gustau Cochet, Adolf Armengod, Emili Bosch-Roger, Joaquim Ciervo, Josep Maria de Sucre, Josep Maria de Riquer i Palau, i Fuster i Valldeperes.

L'esmentat Comitè traçà les directives que caldrà seguir per a la realització d'aquesta commemoració, i va nomenar, a més, la Comissió Executiva, formada pels senyors següents: President, Carles Pi i Sunyer; Vicepresidents, Josep Renau i Víctor Colomer; Secretari, Antoni Fuster i Valldeperes; Vice-secretari, Josep M. de Riquer i Palau; Vocals, Josep Andreu i Abelló, Gustau Cochet, Adolf Armengod, Antoni Llauradó, Alfons Maseres i Josep M. de Sucre.

(c) Ministerio de Cultura 2006

UNA PAGINA D'HUMOR

COPS DE BEC

COM LA COMEDIA DE FALSET

No recordem si va succeir a Terrassa, Sabadell o Manresa, que va estrenarse, en una societat recreativa, una obra damàtica en dos actes, d'un autor novell, titulada «De cos present».

L'obra figurava que s'havia mort la sogra de l'amo de la casa, i que els familiars, estadants i veïns, parlant entre ells al davant de la difunta, que romania estirada en el seu túmul al mig de l'escenari, anaven explicant, irreverentment, els trets més característics d'aquella vida que s'acabava d'estingir. Encara que l'autor no reexis del tot en el seu comès, l'obra no estava malament pel gruix de mal somni i bruixeria que anava adquirint a mesura que els personatges parlaven, tot vetllant la difunta.

El públic, a mig primer acte ja escoltava amatentissim, i àdhuc no s'hauria sentit ni el voleiar d'una mosca de tan pregon com era el silenci. Però vet aci que, quan s'esqueien les darreres escenes del primer acte — que, com hem dit, el silenci era intensissim, com si talment dins del local només s'hi trobés el mort de dalt l'escenari entre els quatre ciris encesos—, van entrar a la sala d'espectacles uns joves, acompanyats d'unes noies, rient i parlant, amb la mateixa alegria que si entressin al ball. I de dalt del públic se sentí una veu fosca, que mig indignada, amonestà, amb la més bona fe del món:

—No feu soroll!... Que no ho veieu que vetllem un mort?

Aleshores va esclatar una rialla general, que durà tota la representació del primer acte; i s'hagué de tirar el teló abans d'acabar-lo, perquè, en mig de tan soroll — que contrastà grollerament amb el pregon silenci d'abans—fins la difunta sogra va aixecarse del seu túmul.

—Estigueu tranquils, que aniran al cel.
—D'ací o d'Alà?

—Ja han baixat, a la Banca de Londres, els valors austríacs.
—Pobrets! Acabaran desbancats.

COLOMBOFIL EMPEDERNIT

Quan va caure una de les bombes a la plaça de Catalunya, mentre comares i compares feien rotllo al voltant del rastre que la bomba havia deixat, va arribar un home corrent, i va preguntar al rotllo, esbufegant, de tant cansat com venia:

—Ha mort algun colom, la bomba?

UN APAT CONCORREGUT

A un jove compositor, autor de sardanes, se'l va obsequiar amb un sopar — no sabem exactament si era de duro — per tal de celebrar la seva tasca sardanística. Es veu que el sopar va estar molt concorregut, puix que els periodistes, segons les ressenyes de la festa que van publicar en els periòdics, no van poder comptar, de tants que devia haver-n'hi, els admiradors del compositor sardanistic.

L'endemà del sopar de duro, tots els diaris van publicar una nota d'un mateix patró, que deia això:

"Entre els assistents hi vam veure l'homenatjat, la seva esposa, l'escriptor Lluís Capdevila i altres que sentim no recordar.

VISIO CLARA DEL NEGOCI

Aquest pintor, en efecte, tenia marxant. Però aquest no li venia ni una tela. Ningú no en volia. Fins que un dia va proposar a l'artista de deixarho córrer.

—Augmenteu les meves obres un 40 per cent — va contestar, arrogant, el pintor.

—Que us heu tornat boig? No en venc ni una i voleu apujar-les?

—I el capital, que no augmenta?

AUDACIA GRAMATICAL

Un jove antifeixista, d'aquells que tenen un pintoresc concepte del Front Popular que caldria corregir, es barrejà, l'altre dia, en la comitiva que acompanyava el socialista i ex-ministre belga Vandervelde i la seva esposa, en la seva visita a la nostra ciutat.

—I per què els hem imposat Seiss Inquart?
—Perquè vagin a l'hora!

El jove no s'estava de res, ni de fer comentaris i terçar en la conversa.

En un apart, demana a un dels acompanyants:

—Escolti, aquest senyor és aquell tan fabulosament ric que té tants cavalls de carreres?

—No, jove; vostè el confon amb Roschild.

—Ai, si! Perdoni, sap? Com que en francès s'escriu igual...

L'interpellat, admirat de tanta audàcia, no pogué contenir-se, i traientse de la butxaca una "fària", la regalà a l'intrèpid jovencell.

POLITICA INTERNACIONAL

En aquests moments, el tema de la política internacional, cau, sense poder-ho evitar, sota l'abast de qualsevol cultura, per casolana que sigui.

A la plataforma d'un tramvia dels que van als Josepets, vàrem sentir, l'altre dia, la següent conversa:

—Hitler vol l'Austria.

—Mussolini també.

—I com es manté independent aquest Estat, flanquejat per tantes cobejances?

—Primer per Dollfus i ara per Schusning.

—Tots dos han predicat la doctrina de Monroe a l'europea.

—No sé ben bé què vols dir.

—Molt senzill, home, molt senzill. Es allò que se'n podria dir "Austria per als australians!

(Textual).

En aquest moment el tramvia arribava al final del trajecte.

INCREDULITAT

L'altre dia, es parlava a una barberia, dels ja famosos cuirassats clandestins que el Japó sembla que està construint a espatlles dels tractats navals, que ara acaben de denunciar les potències perjudicades.

Un client, que no sabem qui és, car tenia tota la cara ensabonada, va dir:

—En fan un que costa dotze mil milions de yens.

—I tornant el casc, no rebaixen res?

—, replicà un altre client que ja es feia el nus de la corbata.

I ENCARA!

Diuen que, a Roma, la notícia de la dimissió fulminant del Govern feixista romanès ha caigut com una bomba (bé, això és un dir, que naturalment vol dir que algun dia...)

Diu que Mussolini, que rebé la notícia del gendre número 1, va exclamar tot irritat:

—Té, m'han fallat la jugada de "Goga", però encara em queda el rei!

—Totes les pirateries surten d'aquesta illa.
Eden: —Quina illa?

—Van molt apedaçats.
—Es que deuen anar camuflats.

(c) Ministerio de Cultura 2006